

**T.C
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS

**ÇIRÇIR İŞLETMELERİNİN LİSANSLI DEPOCULUĞA BAKIŞLARI
VE OLASI TALEPLERİ**

Ayşe ÇADIRCI KANDEMİR

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

**ŞANLIURFA
2019**

İÇİNDEKİLER

| | Sayfa No |
|---|----------|
| İÇİNDEKİLER..... | ii |
| ÖZET | iii |
| ABSTRACT | iv |
| TEŞEKKÜR..... | v |
| ÇİZELGELER DİZİNİ | vi |
| ŞEKİLLER DİZİNİ | vii |
| SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ | viii |
| 1. GİRİŞ | 1 |
| 1.1 Pamuk Üretimi..... | 2 |
| 1.2 Pamuk Üretim Maliyetleri | 3 |
| 1.3 Pamuk Ticaret Yapısı..... | 4 |
| 1.4 Pamuk Talep Tahminleri | 6 |
| 1.5 Çalışmanın Önemi | 9 |
| 1.6 Çalışmanın Gerekçesi..... | 9 |
| 1.7 Çalışmanın Amacı..... | 9 |
| 1.8 Çalışmanın Kapsamı | 10 |
| 1.9 Çalışmanın Problemleri..... | 10 |
| 1.10 Araştırmanın Varsayımları | 10 |
| 1.11 Sınırlılıklar ve Kısıtlamalar | 11 |
| 2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR | 12 |
| 2.1 Lisanslı Depoların Kuruluşu..... | 12 |
| 2.2 Lisanslı Depoculuk Sisteminin Avantajları | 14 |
| 2.2.1 Üreticiler açısından..... | 14 |
| 2.2.2 Sanayici ve tüccarlar açısından..... | 15 |
| 2.2.3 Ürün borsaları açısından | 16 |
| 2.2.4 Devlet açısından | 16 |
| 2.2.5 Diğer faydaları..... | 17 |
| 2.3 Türkiye’de Lisanslı Depoculuk Uygulamaları..... | 18 |
| 2.3.1 Türkiye’de lisanslı depoculuk | 18 |
| 2.3.2 Sistemin işleyişi ve mevzuat | 21 |
| 2.3.3 Mevzuatta öngörülen teşvikler | 30 |
| 2.4 Akademik Çalışmalar | 34 |
| 3. MATERYAL ve YÖNTEM..... | 37 |
| 3.1 Materyal | 37 |
| 3.1.1 Araştırmanın evren ve örnekleme | 37 |
| 3.1.2 Anketin özelliği | 38 |
| 3.2 Yöntem..... | 39 |
| 3.2.1 Veri toplama aracının geliştirilmesi ve verilerin toplanması..... | 39 |
| 3.2.2 Verilerin analizi..... | 39 |
| 4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA | 40 |
| 4.1 İşletme Temsilcilerinin Demografik Özellikleri | 40 |
| 4.2 İşletmelerin Özellikleri..... | 41 |
| 4.3 İşletmelerin Yurtiçi ve Yurtdışı Pazarları..... | 44 |
| 4.4 Pamuk Depolama..... | 47 |
| 5. SONUÇ ve ÖNERİLER..... | 51 |
| KAYNAKÇALAR | 55 |
| EK..... | 57 |
| Ek-1: Mevzuatlar..... | 57 |
| Ek-2: Uygulanan Anket | 58 |
| ÖZGEÇMİŞ | 62 |

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇIRÇIR İŞLETMELERİNİN LİSANSLI DEPOCULUĞA BAKIŞLARI VE OLASI TALEPLERİ

Ayşe ÇADIRCI KANDEMİR

**Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı**

**Danışman: Prof. Dr. Turan BİNİCİ
Yıl:2019, Sayfa:62**

Pamuk, insanların doğdukları ilk günden, öldükleri son güne kadar hayatlarının bir parçası olan tek bitkidir. %100 doğal selüloz lifleri içeren pamuk, tekstil ve dokuma sanayisinde, %17-25 oranında yağ içeren tohumu ile yağ sanayisinde ham madde olarak kullanılmaktadır. Ülkemiz açısından stratejik öneme sahip olan pamuk ayrıca, yem ve kâğıt sanayisi gibi çeşitli alanlarda da ham madde olarak kullanılan bir sanayi bitkisidir. Lisanslı depoculuk ayrıca, üretim, depolama ve pazarlama sistemlerinde yaşanacak aksaklıkların telafi edilebilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda bu araştırma Şanlıurfa İli lisanslı pamuk depoculuğunda talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç sınırlarında ilgili hedef kitle belirlenip yetkilileri ile anket gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamında 77 kişi firmalarını temsilen demografik sorular ve lisanslı depoculukla ilgili olarak oluşturulan anket sorularına cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların cevapları betimsel istatistik yöntemleri ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu lisanslı depoculuğu duyduğunu fakat yeterli bilgiye sahip olmadığını, bu alanda verilen desteklerden haberdar olmadığını ve lisanslı depoculuk uygulandığında işleri anlamında ‘olumlu’ yönde bir etki olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca, işletmelerin lisanslı depoculuk hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, lisanslı depoculuğa güvenmedikleri, verilen teşvikleri yetersiz buldukları, kredi faizlerini yüksek buldukları, ürün fiyatının düşme riski olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Ülkemizde pamuk üretim ve ihracatı hedeflenen düzeyde sürdürülebilir olarak varılabilmesi için lisanslı depoculuk sistemi yaygınlaştırılmalı ve etkin olarak kullanılmalıdır.

ANAHTAR KELİMELEER: Lisanslı depoculuk, pamuk, talep tahmini

ABSTRACT

MSc Thesis

VIEWS AND POSSIBLE REQUIREMENTS OF THE FIXING COMPANIES TO THE COTTON LICENSE DEPOSIT

Ayşe ÇADIRCI KANDEMİR

**Harran University
Graduate School of Natural and Applied Science
Department of Agriculture Economy**

Supervisor: Prof. Dr. Turan BİNİCİ

Year: 2019, Page:62

Cotton is the only plant that has been a part of people's lives from the first day they were born until the last day they died. It is used as raw material in cotton, textile and textile industry containing 100% natural cellulose fibers and in oil industry with its seed containing 17%-25% oil. Cotton, which has strategic importance for our country, is also an industrial plant used as raw material in various fields such as feed and paper industry. Licensed warehousing also compensates for the problems in production, storage and marketing systems. In this context, this study was conducted to estimate demand in licensed cotton warehouse in Şanlıurfa province and to examine its effects on Şanlıurfa province. For this purpose, the target group was determined and a survey was conducted with the authorities. Within the scope of this research, 77 people gave answers to demographic questions representing their companies and survey questions about licensed warehousing. The answers of the participants were analyzed with descriptive statistical methods. According to the results obtained, the majority of the participants stated that they heard about licensed warehousing but did not have enough information, they were not aware of the support given in this field and they would have a 'positive effect in terms of their jobs when licensed warehousing was applied. In addition, it was found that the enterprises did not have enough information about licensed warehousing, did not trust licensed warehousing, found the incentives given were insufficient, found credit interest rates high, and thought that the product price was a risk of falling. The licensed warehousing system should be expanded and used effectively in order to reach cotton production and exports in our country in a sustainable manner.

KEYWORDS: Licensed warehousing, cotton, demand forecasting

ÇİZELGELER DİZİNİ

| | Sayfa No |
|--|-----------------|
| Çizelge 1.1. Türkiye Pamuk Üretimi ve Kullanımı..... | 3 |
| Çizelge 1.2. Yıllar itibariyle Kütlü Pamuk Maliyetleri (TL/Kg)..... | 4 |
| Çizelge 1.3. 2015 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları..... | 6 |
| Çizelge 1.4. 2016 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları..... | 7 |
| Çizelge 1.5. 2017 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları..... | 8 |
| Çizelge 1.6. 2018 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları..... | 8 |
| Çizelge 2.1. Lisanslı Depoculuk Mevzuatı..... | 21 |
| Çizelge 4.1. Kişisel bilgiler..... | 40 |
| Çizelge 4.2. Firmanın işletme yılı, hukuki statüsü ve faaliyet alanı ile ilgili istatistikler..... | 41 |
| Çizelge 4.3. Bu sektörü tercih nedenleri ve üyesi olduğu kurumlar..... | 42 |
| Çizelge 4.4. Firmanın kullandığı finans, yasa ve yönetmelik kaynakları..... | 43 |
| Çizelge 4.5. Firmanın ürünlerini pazarlama yöntemleri ve üretimde kalite standartları..... | 44 |
| Çizelge 4.6. Firmanın satış yaptığı yurtiçi ve yurtdışı pazarlar..... | 44 |
| Çizelge 4.7. Firmanın ithalatı ve pazarları..... | 45 |
| Çizelge 4.8. İthalat, ihracatta ve hammadde temininde sınırlayıcı faktörler..... | 46 |
| Çizelge 4.9. Ürünü satın alma..... | 46 |
| Çizelge 4.10. Hasat döneminde pamuk satın alımı..... | 47 |
| Çizelge 4.11. Hasat dönemi depolama ve kalite..... | 48 |
| Çizelge 4.12. Şanlıurfa'daki pamuk depolama..... | 48 |
| Çizelge 4.13. Lisanslı depoculuk sistemi bilgisi..... | 49 |
| Çizelge 4.14. Lisanslı depoculuk sisteminin kullanımı ve etkileri..... | 50 |

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 2.1. Türkiye’de lisanslı depo sisteminin genel işleyişi24

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

| | |
|------|------------------------------------|
| Kg | Kilogram |
| Ha | Hektar |
| TL | Türklirası |
| GTB | Ticaret Bakanlığı |
| KKDF | Kredi Kaynak Destekleme Fonu |
| BSMV | Banka Sigorta Muamele Vergisi |
| TMO | Toprak Mahsulleri Ofisi |
| TOBB | Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği |
| TSE | Türk Standartları Enstitüsü |

1. GİRİŞ

Şanlıurfa İlinde 2017 yılı verilerine göre 1.028.315 ton pamuk üretimi yapılmıştır (ZMO, 2018). Türkiye'deki pamuk üretiminin %40,1'lik kısmı burada üretilmiştir. Güneydoğu Anadolu Projesi doğrultusunda 2013 yılından bu yana Şanlıurfa'da yeni sulama alanları açılmıştır. Bu sayede 284.653 hektarlık alan açılarak sulama alanları iki katına çıkartılmış ve daha fazla alanda üretim yapılması sağlanmıştır.Şanlıurfa'daki sulama alanlarının artırılması sonucu pamuk üretiminde artış olması beklenmektedir.Yalnız pamuk üretiminin artmasıyla beraber pamuğun işlenmesi ve depolanması için gerekli modern tesisler bulunmamaktadır.Bunun yanı sıra depoların kurulması, uluslararası akredite edilmiş pamuk analiz laboratuvarının, çiftçiler için eğitim tesislerinin oluşturulması ve alım satım işlemlerinin gerçekleştirilmesi için müzayede salonlarının inşa edilmesine kolaylık sağlayacaktır. Lisanslı depoculuk; üretici, sanayici ve ekonomi için birçok çeşitli faydalar sağlayacaktır.

Lisanslı depoculuk sayesinde üreticiler depolanmış ürünlerini kredi için temin gösterebilirler.Daha düşük miktarda girdi temin edilerek çok hızlı ve daha az masraf yapmaları sağlanmış olur.Bunun dışında ürettikleri ürünlerin uygun fiyatla satılmasını da sağlayabilirler. (Carter ve Waters, 2004).

Üreticiler lisanlı depoculuk sayesinde ürettikleri pamuğu güvenli, sigortalı ve sağlıklı bir şekilde depolama imkânına sahip olacaklardır. Pamuk ürünlerinin satışı bir yıla yayılım göstermektedir. Bu süreç içerisinde analiz laboratuvarları sayesinde ürün standartlarını belirleyebilmelerine imkân sağlanmış olacaktır.Pamuk ürünlerini satışı yapılırken birçok alıcının rekabetinden fayda sağlama, üreticilerin ürünlerinin fiyatları yüksek olduğu dönemde satabilme, ürün senetleri karşılığında yapmış oldukları satışın stopaj muafiyetinden üreticiler fayda sağlayabileceklerdir.

1.1 Pamuk Üretimi

Pamuk üretimi yoğun emek gerektiren bir tarımsal faaliyet olup ve üretimin büyük bir kısmı Şanlıurfa İlinde gerçekleşmektedir. İşsizlik Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki iller başta olmak üzere büyük bir problem haline gelmiştir. Pamuk üretimi gibi tarımsal üretim faaliyetleri, bu bölgedeki işsizlik probleminin azalmasına katkı sağlayacaktır. Böylece sosyo-ekonomik yapının daha da güçlenmesine etkisi olacaktır.

Türkiye'deki yıllar içerisindeki pamuk ekim alanları ele alındığında; en yüksek pamuk ekim alanının 760 bin hektar ile 1984-1985 ve 1998-1999 yıllarında olduğu gözlemlenmiştir. İlerleyen yıllar içerisinde pamuk üretimindeki girdi maliyetlerindeki artışı ile alternatif diğer ürünler ile rekabetinden dolayı ekim alanları düşüşe geçmiştir. 2009-2010 yıllarında en düşük seviyede olan 420 bin hektarlık alana düşüş gözlenmiştir. 2011 yılında ise pamuğun fiyatındaki yükselişle beraber 2011-2012 yıllarında pamuk ekim alanları 542 bin hektara kadar artış göstermiştir. Pamuk ekim alanları son on yılda 440 ile 480 bin hektar alanlarında olduğu gözlenmiştir. Pamuk ekim alanlarındaki değişime rağmen Türkiye'de pamuk üretimi bu durumdan fazla etkilenmediği gözlenmiştir. Bu durumun asıl nedeni ise pamuktaki verimin 770 kg/ha'dan (1980-1981), 1.810 kg/ha (2014-2015) artış sağlamış olmasıdır (Keskinkılıç, 2014).

Çizelge 1.1'de görüleceği gibi, 5 yıllık pamuk ekim alanlarında, üretim ve verim miktarını incelediğimizde; pamuk ekim alanlarının 440 ile 540 bin hektar alanda, üretimin 700 ile 950 bin ton olduğunu, verimin ise 1.600 ile 1.950 kg/ha arasında değişkenlik gösterdiği gözlenmiştir (ICAC,2016).

Çizelge 1.1.Türkiye pamuk üretimi ve kullanımı

| | 2015-16 | 2016-17 | 2017-18 | 2018-19* |
|------------------------|---------|---------|---------|----------|
| Ekim Alanı(bin ha) | 434 | 416 | 502 | 525 |
| Kütlü Üretimi (binton) | 2050 | 2100 | 2450 | 2570 |
| Kütlü Verimi(kg/da) | 472 | 505 | 488 | 494 |
| Lif Üretimi, (bin ton) | 738 | 756 | 882 | 988 |
| Lif Verimi, (kg/da) | 170 | 182 | 176 | 188 |
| Çırcır Randımanı | 36 | 36 | 36 | 38 |

Kaynak: gtb.org.tr (*: tahimini)

Türkiye’de pamuk üretimlerinin büyük bir kısmı Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Çukurova ve Antalya’da oluşturulur. 1980 yılında pamuk üretiminde Çukurova %51’lik bir oran ile ilk sırada yer almıştır.Çukurova’yı; Ege (%32), Antalya (%7) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%5) sırasıyla izlemiştir.İlerleyen yıllarda Çukurova’da meydana gelen pamuk hastalıklarının ortaya çıkması, Güneydoğu Anadolu Projesi çerçevesinde sulanabilir alanların artırılması Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki pamuk üretiminin ilk sıraya yükselmesine neden olmuştur. 2018-2019 verilerine bakıldığında Türkiye’deki genel pamuk üretiminin yaklaşık olarak %59’u Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde üretildiği belirtilmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesini; Ege (%22) Çukurova (%18) ve Antalya Bölgeleri (%1) şeklinde sırasıyla takip etmiştir (ICAC, 2018).

1.2 Pamuk Üretim Maliyetleri

Pamuk üretimindeki girdi maliyetleri diğer tarımsal ürünlerin girdi maliyetlerine oranla daha yüksek ve fazladır. Bu maliyetlerin yüksek olmasından dolayı pamuk üretiminde büyük risklerin oluşmasını sağlamaktadır. Gübre, ilaç gibi girdi maliyetlerinin yüksek olması üreticilerin ithalat yapmalarına neden olur.Yıllar içerisinde iç ve dış piyasadaki girdi maliyetlerinde meydana gelen artış ya da döviz karşısında Türk lirasının değer kaybedip ve kazanması da üretimi etkilemektedir.

Pamuk üretiminde girdi maliyetlerinin yüksek olması üreticiyi olumsuz etkilemekte ve pamuk üretiminde düşüşe neden olmaktadır. 2001 yılı öncesi tarımsal faaliyetlerde sağlanan destekler belirli oranda üreticiler için olumlu etki

yaratmıştır,yalnız bu destekler yöntem ve miktar açısından yeterli olmayarak pamuk üretiminin genellikle olumsuz olarak etkilenmesine neden olmuştur. Girdi maliyetleri için yapılmış olan destekler genel olarak ithalatçı firmalar ve bayiler adına, üretilmiş ürün için yapılan destekler ise işletmeler için olumlu sonuçlar doğurmuştur. Fakat bu durum bölgesel ve ulusal anlamda ele alındığında üretim açısından avantaj elde etmelerini sağlayamamıştır. Pamuk üretimi için girdi maliyetlerinin dışa bağımlı olmaması, fiyatlarda düşüşlerin olması ya da farklı üretim modelleri ve teknikleri ile girdi maliyetlerinin azaltılması sonucu ile pamuk üretim maliyetlerinde düşüş sağlayacaktır ve bu alanda Tarım ve Orman Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, STK'lar (birlik, odalar, borsalar), kalkınma idareleri ve üniversitelere büyük görevler düşmektedir. Yıllar içerisindeki kütlü pamuk maliyetleri, Çizelge1.2'de ele alınmıştır.

Çizelge 1.2. Yıllar itibariyle kütlü pamuk maliyetleri (TL/Kg)

| Yıl | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|------|------|------|------|------|------|
| Maliyet (TL/Kg) | 0,810 | 0,795 | 0,875 | 1,088 | 1,254 | 1,71 | 1,71 | 1,82 | 1,96 | 2,10 | 2,34 |

1.3 Pamuk Ticaret Yapısı

Üreticiler pamuk üretiminde girdi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı kaynaklarını ortaya koyamamaktadır. Borçlanarak girdi maliyetlerinin karşılanmasını sağlamaktadırlar. Özellikle girdi (gübre, akaryakıt, ilaç, tohum vb..) tedariklerini yapan firmalar hasat zamanı geldiğinde ve destekleme ödemelerinde fiyatlarda artış yaparak üreticilerin borçlanmasına neden olabilir.Bu firmalar vadeli satış uygulamaları ile üreticinin ürünlerini,düşük fiyatların olduğu dönemlerde de satış yapmasına zorlamış olabilirler. Böylece üretici girdi tedarikçilerinden yüksek fiyattan alıp, ürünlerini de düşük fiyattan satarak zarar etmelerine neden olacaktır.

Üreticiler üzerinde olumsuz ticaret yapıları oluşmuştur. Bunun nedeni olarak ise üreticiler arasında birlik ya da kooperatifleşmenin olmaması ile alakalı olduğu

düşünülmektedir. Üreticiler arasında Kooperatif ya da bir birlik olması, girdileri tedarik eden firmalardan toplu alımlar yaparak düşük maliyet sağlamalarına ve istedikleri zamanda ve talep ettikleri fiyatlara ürünlerini satabilmeleri olası bir durumlar arasındadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi çerçevesinde Şanlıurfa İlinde sulama alanlarının artması, pamuk üretimi yapan üretici sayısının ve üretim miktarının artmasına; üreticiler arasında birliğin olmamasından dolayı ticari bakımdan girdi tedarikçilerinin ve pamuk alımı yapmakta olan firmaların ve tüccarların büyümelerini sağlamaktadır. Yalnız bu durum üreticiler açısından ekonomik olarak büyümelerine engel olmaktadır.Şanlıurfa İlindeki ticari potansiyeli, bankalarda fark etmiştir ve girdi tedarikçilerinin yapmış olduğu yüksek vade oranına benzer bir oranla üreticilere kredi kullanmaya teşvik etmektedirler. Pamuk üreticileri bu ticari oluşum sonucunda mali açıdan sıkıntıya düşebilir. Elde ettikleri karın büyük bir kısmını girdi maliyetlerine ve borçlarını ödemeye harcamaktadırlar.Bu nedenden dolayı girdi maliyetleri yüksek olması pamuk üretimine de tehdit oluşturur.

Şanlıurfa İlinde Ticaret Borsası bulunmaktadır. Yalnız ticaret borsaları pamuk ürün fiyatlarında etkili rol oynayamamaktadır. Pamuk üretimi konusunda üretici ve sanayici için en etkili sorun ürünlerdeki fiyat oluşumudur.Genel olarak günümüzde pamuk fiyatının belirlenmesine etki eden önemli borsalar arasında, Memphis, New York ve Liverpool borsaları yer almaktadır. Türkiye, dünyada pamuk fiyatları bakımından önemli endeks görülen Cotlook A endeksinin oluşmasını sağlayan 13 ülke arasında yer alır. Güneydoğu Anadolu Projesi bölgesinde üretilen pamuk Liverpool A endeksi bazında ele alınmaktadır. Üreticiler girdi fiyatlarının yüksek olmasından dolayı ürünlerini yüksek fiyattan satmak isterler. İplik firmaları ve pamuk üreticileri arasında yer alarak üretim zincirinin oluşmasını sağlayan Çırçır- Presse firmasıysa üreticilerden düşük fiyata pamuğu alıp sonrasında işleyerek iplik firmalarına daha yüksek fiyattan satışını gerçekleştirerek daha fazla kar elde etmeye çalışırlar.Şanlıurfa İlinde de tekstil bakımından faaliyetler göstermeye çalışan Çırçır- Presse işletmeleri fazlaca bulunur. Bu durum pamuk üretiminin fazla oluşu ve elde edilen kar miktarının fazla olmasından dolayıdır.

1.4 Pamuk Talep Tahminleri

Pamuğun toplandıktan sonra çırçırlanması, preselenmesi ve depolanması işlemine pamuk işleme olarak adlandırılmaktadır. Pamukların yıllara göre işleme adetleri, elde edilen miktarı, ortalama fiyatları ve toplam tutarları ele alınmıştır. Verilere göre 2015 yılında 17,924 pamuk ürünün işlenmesi sonucunda elde edilen toplam tutar 3,630,102,389.15 iken 2018 yılında 65,339 pamuk ürünü işlenmiştir. Elde edilen toplam tutar ise toplam tutarı 8,576,872,779.98'dir. Verilere göre toplam sayılara bakıldığında işlenen pamuk ürünlerinin miktarında, ürünlerin ortalama fiyatlarında ve elde edilen tutarlarda %50 oranından da fazla artış gözlenmektedir. 2015-2018 yıllarında Preseli Pamuk St.1 Beyaz ürünü en fazla tutarın olduğu pamuk ürünüdür. Bu durum pamuğa olan talebin arttığını göstermektedir. Aşağıda yıllara göre pamuk ürünlerinin işlem adetleri, ortalama fiyatları, miktarları ve tutarları hakkındaki veriler Çizelge 1.3, Çizelge 1.4, Çizelge 1.5, Çizelge 1.6 da incelenmiştir.

Çizelge 1.3. 2015 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları

| Ürün | İşlem Adedi | Ortalama Fiyat | Miktar (KG) | Tutar |
|--------------------------|---------------|----------------|----------------------|-------------------------|
| Preseli Pamuk St.1 Beyaz | 4,461 | 3.81462 | 443,940,354 | 1,699,432,190.20 |
| Kütlü Pamuk | 9,732 | 1.39494 | 915,290,286 | 1,307,717,539.37 |
| YağlıkÇigit | 1,735 | 0.53681 | 400,999,894 | 215,754,210.69 |
| Kütlü Pamuk Benekli | 1,312 | 1.01195 | 145,321,386 | 148,354,959.66 |
| Preseli Pamuk St 1.Hb | 412 | 3.30675 | 37,576,781 | 126,137,878.12 |
| Preseli Pamuk St.1 Beyaz | 130 | 4.24614 | 16,293,081 | 67,084,450.76 |
| Preseli Pamuk St2 Beyaz | 75 | 3.48921 | 9,066,919 | 31,631,738.60 |
| Preseli Pamuk St 1.Hb | 39 | 3.91966 | 4,555,095 | 17,998,048.43 |
| İthal Preseli Pamuk | 28 | 3.82245 | 4,075,530 | 15,991,373.32 |
| | 17,924 | | 1,977,119,327 | 3,630,102,389.15 |

Kaynak: <http://koop.gtb.gov.tr>

Aşağıda yer alan verilere göre 2015 yılında toplamda 17,924 pamuk ürününün işlemi yapılmıştır. En fazla işlemi yapılan pamuk ürünü kütlü pamuktur. Yıl içerisinde 1,307,717,539.37 kadar tutar elde edilmektedir. Preseli Pamuk St.1 Beyaz ise 2015 yılında 4,461 pamuk ürünü işlenmesine rağmen en yüksek tutarda olan

üründür. En düşük işlem gören pamuk ürünü İthal Preseli Pamuk'tur. Yıl içerisinde İthal Preseli Pamuğun 28 işlem adedi bulunmaktadır ve elde edilen ürün tutarı 15,991,373.32'dir (Çizelge 1.3).

2016 yılında toplamda 15,129 pamuk ürününün işlemi yapılmıştır. 2015 yılına göre işlem gören ürünlerinin adetlerinde azalma görülmüştür. Toplam tutarda ise artış gözlenmektedir. Bu yıl içerisinde en fazla işlemi yapılan pamuk ürünü kütlü pamuktur ve toplamda 1,644,153,238.24 tutarı bulunmaktadır. 2015 yılında olduğu gibi Preseli Pamuk St.1 Beyaz ise 2016 yılında da 4,287 pamuk ürünü işlenmesine rağmen en yüksek tutarda olan üründür. En düşük işlem gören pamuk ürünü 2016 yılında Kütlü Pamuk Tıp Dışı Benekli'dir. Yıl içerisinde 28 işlem adedi bulunmaktadır ve elde edilen ürün tutarı 9,414,171.70'dir (Çizelge 1.4).

Çizelge 1.4. 2016 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları

| Ürün | İşlem Adedi | Ortalama Fiyat | Miktar (KG) | Tutar |
|------------------------------|-------------|----------------|---------------|------------------|
| Preseli Pamuk St.1 Beyaz | 4,287 | 4.67490 | 468,454,519 | 2,211,064,780.50 |
| Kütlü Pamuk | 8,183 | 1.78073 | 898,414,347 | 1,644,153,238.24 |
| Yağlık Çiğit | 1,535 | 0.66246 | 371,735,222 | 245,061,249.07 |
| Kütlü Pamuk Benekli | 756 | 1.29865 | 115,494,314 | 149,298,180.27 |
| Preseli Pamuk St.1 Beyaz | 104 | 4.87338 | 11,896,103 | 56,715,555.22 |
| Preseli Pamuk St.1.Hb | 123 | 4.06245 | 12,252,055 | 50,000,011.19 |
| İthal Preseli Pamuk | 46 | 4.26829 | 7,694,763 | 32,367,022.72 |
| Kütlü Pamuk Tıp Dışı Benekli | 28 | 1.14465 | 7,913,755 | 9,414,171.70 |
| Tohumluk Çiğit | 67 | 0.91314 | 8,916,380 | 8,288,015.05 |
| | 15,129 | | 1,902,771,458 | 4,406,362,223.97 |

Kaynak: <http://koop.gtb.gov.tr>

Pamuk işleme ürünlerinin adedi olarak toplamda 2017 yılı, diğer yıllara göre pamuk işleme ürünlerinin adedinde 2 katlık artış meydana gelmiştir. 2017 yılı içerisinde en fazla işlemi yapılan pamuk ürünü kütlü pamuktur ve toplamda 2,429,389,520.63 tutarı bulunmaktadır. Preseli Pamuk St.1 Beyaz ise 2017 yılında da 4,064 pamuk ürünü işlenmesine rağmen en yüksek tutarda olan üründür ve toplam tutarı 2,826,058,396.64'tür (Çizelge 1.5).

Çizelge 1.5. 2017 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları

| Ürün (2017 Yılı) | İşlem Adedi | Ortalama Fiyat | Miktar (KG) | Tutar |
|------------------------------|---------------|----------------|----------------------|-------------------------|
| Preseli Pamuk St.1 Beyaz | 4,064 | 6.21226 | 450,261,992 | 2,826,058,396.64 |
| Kütlü Pamuk | 28,665 | 2.33354 | 1,013,006,889 | 2,429,389,520.63 |
| YağlıkÇigit | 1,479 | 0.74104 | 403,811,618 | 326,214,039.73 |
| Kütlü Pamuk Benekli | 1,435 | 1.67817 | 76,193,980 | 127,038,693.70 |
| İthal Preseli Pamuk | 68 | 6.87599 | 14,508,053 | 102,222,513.24 |
| Preseli Pamuk St 1.Hb | 110 | 5.72303 | 10,471,791 | 73,647,606.09 |
| İthal Preseli Pamuk | 68 | 6.05561 | 8,806,248 | 53,865,675.00 |
| Kütlü Pamuk Tıp Dışı Benekli | 209 | 1.47366 | 11,096,122 | 16,372,070.33 |
| Kütlü Pamuk | 32 | 2.21436 | 6,743,290 | 16,255,723.50 |
| | 36,130 | | 1,994,899,984 | 5,971,064,238.86 |

Kaynak: <http://koop.gtb.gov.tr>

2018 yılında toplamda 65,339pamuk ürününün işlemi yapılmıştır. En fazla işlemi yapılan pamuk ürünü kütlü pamuktur. Yıl içerisinde 3,635,650,627.41 kadar tutar elde edilmektedir. Preseli Pamuk St.1 Beyaz ise 2018 yılında 4,714 pamuk ürünü işlenmesine rağmen en yüksek tutarda olan üründür. En düşük işlem gören pamuk ürünü İthal Preseli Pamuktur. Yıl içerisinde İthal Preseli Pamuğun 28 işlem adedi bulunmaktadır ve elde edilen ürün tutarı 58,985,548.39'dir (Çizelge 1.6).

Çizelge 1.6. 2018 yılında işlem gören pamuk ürünlerinin ortalama tutarları

| Ürün | İşlem Adedi | Ortalama Fiyat | Miktar (KG) | Tutar |
|------------------------------|---------------|----------------|----------------------|-------------------------|
| Preseli Pamuk St.1 Beyaz | 4,714 | 7.81705 | 518,335,971 | 4,066,235,900.58 |
| Kütlü Pamuk | 52,461 | 2.80324 | 1,248,656,386 | 3,635,650,627.41 |
| YağlıkÇigit | 1,749 | 0.75708 | 492,291,305 | 371,701,489.73 |
| Kütlü Pamuk Benekli | 5,442 | 2.07187 | 116,135,964 | 238,545,025.76 |
| Preseli Pamuk St 1.Hb | 118 | 6.64065 | 11,876,001 | 78,559,014.56 |
| İthal Preseli Pamuk | 28 | 8.70258 | 6,589,493 | 58,985,548.39 |
| Kütlü Pamuk | 57 | 2.72709 | 19,816,123 | 55,266,430.27 |
| Kütlü Pamuk Tıp Dışı Benekli | 730 | 1.79169 | 21,184,173 | 36,934,738.14 |
| Preseli Pamuk St2 Beyaz | 40 | 7.15755 | 4,830,366 | 34,994,005.14 |
| | 65,339 | | 2,439,715,782 | 8,576,872,779.98 |

Kaynak: <http://koop.gtb.gov.tr>

1.5 Çalışmanın Önemi

Pamuk gelişen tekstil teknolojisi ile daha çok önem kazanmaktadır. Sadece giyim malzemeleri ile sınırlı kalmayacak şekilde pamuk birçok alanda kullanılmaktadır. Tıp alanından eğitim alanına kadar pamuk en çok tercih edilen malzemelerden bir tanesidir. Ayrıca doğal olması sebebiyle kaliteli bulunmaktadır. Zor şartlar altında üretimi yapılan ve daha sonra toplanan pamuğun sonraki aşamalarında kalitesinin düşmemesi için lisanslı depoculuğun önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında işletmeciler ile yapılacak olan anket ile bu kadar çok alanda kullanılan pamuğun işleme sürecine önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda bu çalışma pamuğun kalitesinin artırılması için yol gösterici olmasından dolayı önemli olduğu düşünülmektedir.

1.6 Çalışmanın Gerekçesi

Yukarıda da anlatıldığı gibi pamuğun ülkemizde ve dünyada ki kullanımını daha çok önem kazanmaktadır. Bu bağlamda verimli topraklarda doğal yollar ile elde edilen pamuğun daha sonraki işleme sürecinde pamuğun doğallığını ve kalitesini yitirmemesi gerekmektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen bu çalışma ile aynı kalitenin sonraki aşamalarda da devam edilmesi için lisanslı depoculuğun önemi ve bunu kullanana firmaların temel özelliklerinin araştırılması bu çalışmaya yönlendiren önemli gerekçelerdendir. Bu ilde benzer bir çalışma yapılmamıştır. Türkiye’de en fazla pamuk bu bölgede üretilip ön işlemden geçmektedir. Lisanslı depoculuk alanında büyük bir yatırım Şanlıurfa’da yapılmış fakat gerekli geri dönüt alınmamıştır.

1.7 Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı,Şanlıurfa İli pamuk lisanslı depoculukta talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Şanlıurfa İlinde bulunan ilgili firmaların lisanslı depoculuk ile ilgili gerekli veriler incelenmiştir.

1.8 Çalışmanın Kapsamı

Pamuk alanında birçok kurum ve kuruluş iş yapmasına rağmen bu çalışmanın daha verimli sonuçlar elde edilmesi için bu çalışmanın kapsamı sınırlı tutulmuştur. Bu çalışmanın genel amacı Şanlıurfa İli pamuk lisanslı depoculukta talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini incelemek olduğundan dolayı Şanlıurfa İlinde lisanslı pamuk depoculuğundan faydalanan veya yapma potansiyelleri olan kuruluşlar bu çalışmanın kapsamıdır.

1.9 Çalışmanın Problemleri

Bu çalışmadaki genel araştırma problemi Şanlıurfa İli pamuk lisanslı depoculukta talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerinin neler olduğudur. Bu genel problem çerçevesinde aşağıda listelenen problemler bu araştırma kapsamında cevabı aranacaktır;

- Lisanslı depoculuktan faydalanan firmaların demografik özellikleri nelerdir?
- Lisanslı depoculuktan faydalanan firmaların ekonomik yapıları nelerdir?
- Lisanslı depoculuktan faydalanan firmaların pazarlama stratejileri nelerdir?
- Lisanslı depoculuktan faydalanan firmaların kalite belirleme yöntemleri?
- Lisanslı depoculuktan faydalanan firmaların ihracat ve ithalat dengeleri ve kaynakları nasıldır?

1.10 Araştırmanın Varsayımları

- Lisanslı depoculuğun pamuk kalitesi arttırdığı varsayılmaktadır
- Lisanslı depoculuğun firmaların ekonomik yapısına olumlu etki yaptığı varsayılmaktadır
- Şanlıurfa İlinde pamuğun geniş potansiyele sahip olduğu varsayılmaktadır.

1.11 Sınırlılıklar ve Kısıtlamalar

Yapılan bu araştırmada anket uygulanmıştır. Bu ankette kişilerin 6zgürce anket sorularına cevap vermeleri istenmektedir. Bu çalışmada katılımcıların anket formlarını içtenlikle ve kendilerini ifade edecek şekilde doldurdıkları kabul edilmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Lisanslı depoculuk; depolanan tarım ürünlerinin sınıflarını ve kalitelerini laboratuvarlar tarafından sağlanmasını, günümüzdeki daha modern ve sağlıklı ortamlar sağlanarak tarım ürünlerinin daha uygun koşullarda depolanmasını sağlayan bir sistemdir.

Üretilen tarım ürünlerinde üretimin sürdürülebilir olmasının yanı sıra tarım ürünlerinin daha iyi ve sağlıklı koşullar sağlanarak saklanması da önemlidir. Tarım üretimi genel olarak birkaç ay içerisinde gerçekleşirken, tüketimi yıl içerisinde yayılım göstermektedir. Bundan dolayı üretim sonucu elde edilen ürünlerin depolanması gerekmektedir. Piyasadan ötürü oluşan bu ihtiyaç; elde edilen tarım ürünlerinin depolanmasını sağlayan bir işleyiş satışların kolaylaşmasını sağlayan lisanslı depoculuk sisteminin uygulaması sonucu giderilmiştir. Tarım ürünlerinin kalitesinin korunması sonucu ürün satışlarının yıl içerisinde yayılmasıyla birlikte arzın da zaman içerisinde yayılım göstermesini sağlar.

Depolamaya uygun bulunan buğday, arpa, çavdar, mısır, çeltik gibi tahıl ürünleri; nohut, mercimek, fasulye gibi baklagiller; soya, yer fıstığı, ayçiçeği gibi yağlı tohumlar; pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, bitkisel yağlar, şekergibi standardize edilen tarım ürünlerinin lisanslı depolarda depolanması daha uygundur. Bu açıdan lisanslı depoculuğun tarım üretiminde büyük uygulama alanları bulunmaktadır.

2.1 Lisanslı Depoların Kuruluşu

Lisanslı depo işletmesinin kurulabilmesi için ilk olarak Ticaret Bakanlığı'nın izni ile anonim şirketin kurulması gerekir. Bu süreçte pay senedinin tamamı nama yazılı olmalıdır. Yeni kurulacak olan işletmenin unvan kısmında "Tarım Ürünleri Lisanslı Depo İşletmesi" ibaresinin olması gerekir. Lisanslı Depolarda kuruluş aşamasından ve işleyiş sürecinden Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü

ilgilenmektedir. Lisanslı depoların kurulması için ödenen miktarların minimum 1.000.000 TL olması şartı bulunmaktadır. Minimum tutar ise lisanslı depodaki mamulün cinsine ve üretilen ürünün miktarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Lisanslı depo kurucusunun, ortaklarının ve yöneticilerinin Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'nde belirtilmekte olan ticarete engel herhangi bir durumun olmaması gerekmektedir.

Kuruluş izni ve faaliyet izni birbirinden farklı iki kavramdır. Bu izinler Ticaret Bakanlığın'dan ayrı ayrı alınmalıdır. Kuruluş iznini almış olan bir işletmede eğer faaliyet izni yoksa lisanslı depoculuk işletmelerinde mal kabul edemezler. Ürün senetlerini de düzenleyememektedirler. Şirket için kuruluş izni alındıysa kuruluş tescilini Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilana verildikten sonra bir yıl içerisinde de faaliyet izinlerini alabilmek için Bakanlığa başvurmaları gerekmektedir. Fakat işlemler sonucunda oluşabilecek uzamalar karşısında Bakanlık 1 yıl ek süre vermektedir. Lisans depoculuk işletmelerinde kuruluş ve faaliyet izinlerini alabilmeleri için uzun prosedürler yer alır. Gerekli belgeler ve koşullar Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'nden bulunabilmektedir.

Ticaret Bakanlığı uzmanları tarafından ya da dışarıdan teknik ve uzman kişiler tarafından bir komisyon oluşturulur. Bu komisyondaki kişiler lisanslı depoculuk mevzuatına uyarak hazırlanmış olan şirketlerin depolarını denetlenmektedir. Bu süreçte eğer komisyon tarafından herhangi bir eksiklik görülmez ise kısa süreli Lisanslı Depo faaliyet izni (lisans) alabilmektedir.

İki çeşit ya da daha fazla ürünün depolanabilmesi için lisans alınabilmektedir. Lisanslı Depo faaliyet belgesinin içerisinde, mamullerin depolanabileceği, bu ürünlerin en fazla ne kadar kapasiteye sahip oldukları ve lisans kapsamındaki faaliyet içinde bulunan bütün şubelerin gösterilmesi gerekmektedir.

Alınan lisanslar iki yıllık geçerli sayılır. Lisanslar, devredilemez ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilân edilmelidir. Lisanslardaki iki yıllık sürenin bitmesi halinde uzatılması gerekmektedir. Lisanslı depoda depolanma kapasitesi veya

depolanan ürün çeşitlerinin değişikliğe uğraması halinde lisansta da değişiklik yapılması gerekmektedir. Lisanslı depo işletmesinin mevzuatlara uymaması veya bakanlık tarafından herhangi bir eksikliğin görülmesi halinde, yapılan uygunsuzluklara karşılık lisanslı depo işletmesine uyarı verilmekte, lisansları askıya alınmakta veya iptal edilmektedir.

2.2 Lisanslı Depoculuk Sisteminin Avantajları

2.2.1 Üreticiler açısından

Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin gerçekleşmesiyle birlikte üreticide:

- Ürünlerini güvenli, sigortalı daha sağlıklı ve iyi şartlar altında saklayabilme olanakları sağlarlar. (Faberve ark, 2002). Bu sayede üreticiler ürünlerini hırsızlık, yangın, sel gibi doğal afet olaylarına karşılık korunma sağladıklarından dolayı herhangi bir şüpheye yer vermemiş olurlar.
- Mamul fiyatlarının düşük olduğu hasat zamanında üreticiler ürünlerini satmayıp lisanslı depolarda saklayarak, ürün senetlerini temin gösterip daha uygun şartlarda bankalardan kredi çekebilme imkanları elde ederler.
- Objektif olan laboratuvarında ürün standartlarının belirlenmesi, kalite ilkeleri doğrultusunda fiyatların belirlenmesi ve pazarlama olanaklarının sağlanması ile beraber daha iyi ve kaliteli üretimin yapılmasına teşvik edilmeleri sağlanır.
- Üreticiler depo kurabilmek için ödedikleri masraflardan kurtulmuş olup, kendilerine yakın bulunan lisanslı depoyu kullanabilmelerine imkân sağlanmış olur.
- Üreticiler elde ettikleri ürünleri kendi çevresindeki küçük alanlarda satmak yerine teknolojik ortamlarda ürün senetlerinin işlem gördüğü borsalarda daha fazla alıcıya ulaşabilirler. Böylece alıcı rekabetlerinden de faydalanarak ürünlerinden daha yüksek gelir sağlayabilme olanakları olur (Ulaş, 2007).
- Depo, banka ve borsa ile sağlanmış olan iyi bir iletişim sayesinde mevcut talebin, stok miktarının ve teslim edilmiş olan ürünlerin belirtilmiş tarihte ve

sözleşmeleriyle birlikte eşleşme yapabilmeleri sağlanır. Küçük üreticilerin belirli bir standart içinde üretim yapmaları sağlanmaktadır. Böylece daha modern ve etkili pazarlarda da satış yapabilmeleri durumu söz konusudur (Coulter ve Onumah, 2002).

- Üreticiler vergi düzenlemeleri sayesinde avantaj sağlarlar. Bu durumdan dolayı stopaj (Zirai Vergi Tevkifatı) ödemezler (Yemişçi, 2004).

2.2.2 Sanayici ve tüccarlar açısından

Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin gerçekleşmesiyle birlikte sanayi ve tüccarlar; (Yemişçi, 2004: 7):

- İşletmelerin kendi ihtiyaçları doğrultusundaki depo inşa giderlerinin olmaması ve ana faaliyet merkezlerine daha fazla yoğunlaşabilmeleri sağlanmıştır.
- İstedikleri ürün miktarı, aynı cins ve kalitedeki ürünün güvenceli bir şekilde, teknolojik ortamlarda alan sınırlandırması olmadan kısa bir sürede temin etme imkânı sunulmuştur.
- İşletmeler ellerinde ürün senetlerini bulundurmasıyla gelecekte karşılaşılabilecek fiyat artışına karşı koruma, alacakları risklerde azalma ve işletmelerin kâr/zarar durumunun önceden tahmin edebilmelerine olanak sağlamış olur.
- İşletmeler ürün senetleri sayesinde ihtiyaçları olan ürünleri garanti altına almakla beraber ürün senetlerinin teminat şeklinde gösterilmesiyle de bankalardan kredi çekebilme olanağı sağlanmıştır.
- Ürün senedi bulunduran sanayici ve tüccarlar, fabrikalarına daha yakın olan lisanslı depodan ürünlerini teslim alabilmektedir. Ürünlerin taşınmasıyla ilgili nakliye giderlerinin azaltılması sonucu harcanacak olan maliyetlerde de düşme gözlemlenmektedir.

2.2.3 Ürün borsaları açısından

Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin gerçekleşmesiyle birlikte ürün borsası (Ulaş, 2007):

- Ürün senetleri ile ticaret yapılmaktadır ve bunun sonucunda tescil gelirlerinde artış meydana gelmektedir.
- Lisanslı depoculuk sistemi sayesinde ürünlerin daha geniş alanda alıcı bulunmasına ve bu sayede ürünlerin gerçek fiyatlarının oluşması ile işlem hacimlerindeki artışına neden olur.
- Elektronik ticaretin gelişmesiyle birlikte ürün ticaretlerinin yayılımının genişlemesi sağlanmaktadır. Bu durumun sonucunda borsalardaki gerçek faaliyetlerin dönüşmesi sağlanarak modern yapının oluşması sağlanır.
- Kuvvetli ve modern borsa yapısı ile birlikte ülkenin dış pazarlara açılması sağlamış olur. Böylece ülkedeki ticaret payı daha yüksek olan ürünlerin dış ülkelere satışı söz konudur.
- Ülkede zayıf etkisi olan ticaret borsalarının birleştirilmesi ve ürün ihtisas borsalarına dönüştürülmesi teşviklendirilmektedir.

2.2.4 Devlet açısından

Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin gerçekleşmesiyle birlikte devlet (Ulaş, 2007: 712):

- Devam etmekte olan Tarım Reformu Uygulama Projesi, Ürün İhtisas Borsaları Geliştirme Projesi ve Lisanslı Depoculuk Sistemi ile birlikte ürün pazarlamasında özel sektör daha etkin hale dönüştürülmüştür.
- TMO, FİSKOBİRLİK gibi kuruluşlar devlet adına alım yapmaktan uzaklaşmıştır. Bu durum piyasada oluşan ürün pazarlanması sorununun ortadan kaldırılmasına olanak sağlamaktadır.
- Bazı ürünlerin devlette alım ve stoklama gelirlerinde azalma gözlenmesine neden olmaktadır.

- Üretimdeki kalite ve miktarla alakalı istatistiksel verilerden oluşan sağlıklı bir elektronik ortamın oluşturulması uygun tarım politikalarını geliştirmektedir.
- Oluşturulan bu sistem sayesinde üretilen ve pazarlanmış olan ürünlerin elektronik kayıt altında tutulması sağlanmış olur. Ayrıca vergi kaybının yaşanmasının önüne geçilmesinde büyük bir fayda sağlamış olur.
- Tarımsal ürünlerin kalite ilkeleri ve standartları doğrultusunda daha objektif değerlendirilmesi sağlanarak dış ticarete meydana gelen problemlerin önüne geçilmesi sağlanmış olur.
- Her yeni oluşturulan lisanslı depoculuk ve laboratuvarıyla birlikte banka ve sigorta sektörünün iş alanları ve istihdamların genişlemesinde katkı sağlanmış olunur. Herhangi bir problem karşısında ülke içerisinde devlete ait depolanmış tüm ürünlerin korunmasına da olanak sağlar.

2.2.5 Diğer faydaları

Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin gerçekleşmesiyle birlikte piyasalar (Mızrak, 2012):

- Ürün senetleri, yatırımcılar arasında hisse senedi, döviz, altın, faiz gibi yatırım araçlarının yanı sıra alternatif olarak yeni bir yatırım aracının ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- Standartları belirli ürünlerin lisanslı depo sistemi sayesinde vadeli piyasaya geçişi etkinleştirilmiştir.
- Elektronik ticaret sayesinde geniş bir pazar ortamının oluşturulması sağlanmaktadır.
- Tarım ürünlerinin laboratuvarlarda analiz edilmesi, depolanması, sigortalanma işlemleri ve bankalardan kredi kullanımı gibi nedenlerden dolayı bu alanda yeni gelir ve iş imkanları kazandırılması sağlanmaktadır.
- Lisanslı depo sistemi ve Ürün İhtisas Borsaları ile birlikte ülke içinde ve ülke dışında açılan şubeler sayesinde ürünlerin pazarlama ve dağıtımları açısından işleri kolaylaştırmaktadır.

Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin dezavantajlarını ise aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Karabaş ve Gürler, 2010; Uras, 2006):

- Küçük üreticilerin depolara koyacağı yeterli miktarda ürünü olmadığı için, ekstra bir depo maliyetini kaldıracabilecek durumda olmazlar.
- Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin işleyebilmesi için birçok üretim alanında fazlaca lisanslı deponun açılması gerekmektedir.
- Makbuz senetleri karşılığında mudiye kredisini sağlayan bir bankanın bulunması zorlamaktadır.
- Lisanslı depoya bırakılan ürünlerin sigortalanmasında zorluklar meydana gelebilmektedir.
- Ülkemizde bulunan ticaret borsalarının tescil ofisi özelliğindedir, faal konumda yer almazlar.
- Makbuz senetlerinde el değiştirme olacağından dolayı lisanslı depoculuk sisteminde sorun yaşanmaması adına banka, borsa ve lisanslı deponun aralarında kuvvetli bir bilgi işlem ağının oluşturulması gerekmektedir.

2.3 Türkiye'de Lisanslı Depoculuk Uygulamaları

2.3.1 Türkiye'de lisanslı depoculuk

Türkiye'de lisanslı depoculuk sistemine dair ilk çalışmalar Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) tarafından gerçekleştirilmiştir. Toprak Mahsulleri Ofisi 1993-2011 yılları içerisinde 2699 sayılı Umumi Mağazacılık Kanunu hükmüne bağlı olarak makbuz senetleri karşılığında emanet alımları yapmıştır. Bu hüküm sayesinde deposu olmayan üreticilere depo imkânı sağlanmıştır. Üreticiler mamullerini hasat zamanı dışında da pazarlayabilmiş ve mamullerini makbuz senedi karşılığında bırakarak kendilerine finans sağlayabilme olanağı elde etmişlerdir. Toprak Mahsulleri Ofisi bütün mamullerde emanet alımları olmasına dair teşviklendirmiştir. Mamul arzının hasat zamanı dışında olmasını ve lisanslı depoculuk sistemine geçiş için önderlik etmeyi amaçlamıştır. (Sayıştay, 2011).

Makbuz Senedine Bağlı Kredi Uygulaması 2005 yılında gerçekleşmiştir. Bukrediden sadece üretici, tüccar ve sanayiciler yararlanabilmektedir. Toprak Mahsulleri Ofisinin depolarında emanet olarak bırakılan mamuller karşılığında alınmış olan senetler, bankalara ciro edilerek kredilerin alınması sağlamıştır. Makbuz senetleri, Toprak Mahsulleri Ofisinin alım garantisi sağlamasından dolayı, makbuz senetlerinin teminat kalitesi artmıştır. Bununla birlikte kredilerdeki faiz oranları da düşük olmuştur. Çekilen krediler için mali teşviklerin verilmesi sağlanmıştır (KKDF %0, BSMV %1, faiz desteği %25). Toprak Mahsulleri Ofisi, umumi mağazacılık sistemini tanıtılmasını sağlayarak lisanslı depoculuk sisteminin önünü açmıştır. Bu uygulamadaki asıl amaç lisanslı depoların yaygınlaşmasını sağlayarak umumi mağazacılık faaliyetlerini belirli bir süreç içerisinde kaldırılması olmuştur (TMO, 2012).

Türkiye lisanslı depoculuk alanında gelişmiş ülkelere göre daha geridedir. Bu durum ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yasal düzenlemeler ilk olarak 2005 yılında başlamış olup, lisanslı deponun 2010 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TMO-TOBB) beraberliğinde kurulan Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk AŞ'nin 2011 yılı içerisinde hayata geçirilmesi sağlanmıştır. İlk kurulmuş olan lisanslı depo da hububat, baklagiller ve yağlı tohumlarla çalışılmıştır. Polatlı, Lüleburgaz ve Ahıboz'da lisanslı depo şubeleri açılmıştır. Bu kuruluşun Ünye ve Düzce'de de fındık lisanslı depoları yer almaktadır (Dokuzlu, 2014).

5300 Sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunuyla beraber lisanslı depoda saklanabilecek tarım ürünleri; depolanmaya uygunluk sağlayan tahılların (pamuk, bakliyat, tütün, yağlı tohumlar, bitkisel yağlar, fındık, şeker gibi) standardize edilen ham hali ve işlenmiş tarım ürünleri olarak ifade edilmiştir. 2005 yılında oluşturulan bu kanuna göre, Lisanslı Depoculuk Sistemi Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayı ile lisanslı depo kurulabiliyordu. 12.11.2011 tarihinde 28110 Sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanan yeni yönetmeliğe göre kuruluş onayı Ticaret Bakanlığı tarafından verilecekti (Ünver ve Görecek, 2012).

Yasal düzenlemelerin yapılması ve devlet tarafından verilmekte olan teşviklerle beraber son yıllarda bu sektörde yapılmış yatırımların yükselişe geçtiği gözlemlenmiştir. Ağustos 2017 yılı ile birlikte Türkiye'deki lisanslı depo işletmelerinin sayısı 30'a yükseldiği gözlemlenmiştir. Toplamda alınmış olan lisanslı depo kapasitesi 1.206.040 ton olmuştur ve bu kapasitenin 1.184.000 tonu tahıl, 17.000 tonu pamuk, 5.000 tonu ise zeytinden oluşmaktadır. Ağustos 2017 tarihi ile birlikte Türkiye'de 26 il başvurmuştur ve bu başvurular onaylanmıştır. Yalnız bu kurumlar içerisinde tamamlanmamış 63 firma sayısı bulunmaktadır. Toplamda kurum kapasitesi 8.203.000 tona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Yücel, 2011).

Lisanslı depoculuk sisteminde, ekonomik bakımdan ihtiyaç duyan ve etkinlik şartlarının göz önünde bulunduran Ticaret Bakanlığı'nın onay vermesiyle anonim şirket kurulumu başlanmaktadır. Şirketlerin kurulması için, minimum olarak 1.000.000'dan az olmaması, depolama kapasitesinin yönetmeliğinde de belirtilen tutarın ödenmiş olması ve gerekli yönetmelikte gösterilmiş olan evrakların ibraz edilmesi gibi koşullar aranmaktadır. Lisanslı depo işletmeleri kuruluş izni aldıktan sonra yalnızca kanunun öngörmüş olduğu şartları yerine getirdiyse faaliyet iznini (lisans) alabilmektedir. Eğer şirketler faaliyet iznini alamazsa depoculukta faaliyet gösteremez, ürün alamaz ve ürün senedi düzenleyemezler. Faaliyet izninin alınmamasıyla birlikte depo işletmesi için izlenim verebilecek isim, unvan gibi benzerleri kullanamayacaktır. Lisanslı depo işletmelerinin lisans alabilmek için başvuruda bulunanların depo kapasitesindeki ürün rayiç miktarının %15'in üzerinde belirlenmekte olan tutarı teminat olarak vermeleri gerekmektedir. Lisanslı depo işletmecilerinin, faaliyet izni şartı olarak tesislerin ve lisanslı depoculuk faaliyeti alanında depolayacakları ürünlerin sigortalanması gerekmektedir. Belgelerin tamamlanması halinde, Bakanlık tarafından oluşturulmuş bir ekip depo ve tesislere gelerek bu alanlarda inceleme yapmaktadırlar. İncelemenin sonucunda gerekçeler gösterilerek işletmeler hakkında bir rapor hazırlanır ve bakanlığa sunulur. Yapılmış olan inceleme ve değerlendirmeler doğrultusunda gerekli koşulları yerine getirdiği anlaşılan ve istenilen belgeleri ibraz ettirenlere faaliyet izni verilmektedir (Böğrekçi, 2014).

2.3.2 Sistemin işleyişi ve mevzuat

Ülkemizde lisanslı depoculuk sisteminin ana temelini 17/02/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu oluşturmuştur. Oluşturulan kanunun işleyebilmesi adına Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği, Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği, Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği, Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği, Pamuk Lisanslı Depo Tebliği, Fındık Lisanslı Depo Tebliği, Zeytin Lisanslı Depo Tebliği, Zeytinyağı Lisanslı Depo Tebliği, Kuru Kayısı Lisanslı Depo Tebliği çıkartılmıştır.

Çizelge 2.1. Lisanslı depoculuk mevzuatı

| Mevzuat Türü | Mevzuatın Adı | Resmi Gazete Tarihi Ve Sayısı |
|-------------------|--|-------------------------------|
| Kanun | Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu | 17.02.2005-25730 |
| | Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu | 01.06.2004-25479 |
| Yönetmelik | Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği | 12.11.2011-28110 |
| | Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği | 21.12.2005-26030 |
| | Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği | 12.04.2013-28616 |
| | Ticaret Borsaları ile Ürün İhtisas Borsalarında Alivire ve Vadeli Alım Satım Yönetmeliği | 08.01.2005-25694 |
| | Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Genel Yönetmelik | 09.03.2005-25750 |
| | Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik | 08.10.2005-25960 |
| | Fındık Lisanslı Depo Tebliği | 12.04.2013-28616 |
| Tebliğ | Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği | 12.04.2013-28616 |
| | Sofralık zeytin Lisanslı Depo Tebliği | 12.04.2013-28616 |
| | Pamuk Lisanslı Depo Tebliği | 12.04.2013-28616 |
| | Zeytin Lisanslı Depo Tebliği | 12.04.2013-28616 |
| | Zeytinyağı Lisanslı Depo Tebliği | 12.04.2013-28616 |

2.3.2.1 Lisanslı depo işletmelerinin kuruluş ve faaliyet izni koşulları

Lisanslı depo kurmak isteyen işletmeler, ekonomik ve etkinlik kriterleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Şirketteki pay senetleri ada yazılarak düzenlenir. Şirket eğer kuruluş iznini almışsa ve kanunda belirtilen gerekli şartları sağladığı tespit edilmişse şirket faaliyet izni alabilmektedir. Eğer faaliyet iznini

alamazsa şirket ürün kabul edememekte ve senet düzenleyememektedir. Şirket faaliyette bulunacaksa unvan olarak "Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk" ibaresinin bulundurulması gerekmektedir. Lisanslı depo işletmelerinin şube açmaları ve faaliyet izinleri hakkındaki değişimleri Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenmektedir.

Lisanslı depo işletmelerinden faaliyet izni için müracaatta bulunanlar, depo kapasitesindeki ürünün piyasa değerinin %15' inden az olmaması gerekmekte ve Ticaret Bakanlığı tarafınca belirlenmiş tutarın lisanslı depo teminatı olarak verilmesi gerekmektedir.

Lisanslı depo şirketlerin faaliyette bulunabilmesi için lisanslı depoculuk lisansını alması zorunludur. Bu lisansın 2 yıllık süresi bulunmaktadır. 2 yılın bitiminde lisansın yenilenmesi ve sürenin uzatılması gerekmektedir. Gerekli evrakların yeterli olması halinde Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulmuş komisyon, depo ve tesislerin incelenmesi için gönderilir. İnceleme raporu Ticaret Bakanlığı'na sunulur ve belirtilen şartları uygulayan ve gerekli evrakları ibraz ettiren şirketlere lisans verilmektedir (GTB, 2015). Eğer lisanslı depo işletmesi depolama kapasitesinde artırım yapmak ya da depolarında ürün çeşitliliği istemelerinde lisanslarını değiştirmek zorundadırlar. Lisans için gerekli bedeller, her yılın 1 Ocak tarihinde geçerli olur ve Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenir. Lisans için alınan bedellerin belirlenmesinde lisanslı depo işletmesinin depo kapasitesi dikkate alınır. Lisanslı depolarda gerekli sayı ve nitelikli haiz tartıcıların bulunması zorunlu tutulmaktadır. Haiz tartıcılar depolanacak ürünlerin ağırlıklarının tartım makbuzlarıyla belgelendirilmesi işlemini yapmaktadırlar. Lisanslı depo işletmelerinde lisansın faaliyet göstermesi için borsa ve yetkili sınıflandırıcıyla birlikte sözleşme yükümlülükleri bulunur.

Lisanslı depo işletmecilerinin, lisansa bağlı olarak tesisi ve depoları; hırsızlık, yangın, duman, infilak, deprem, dâhili su basması, sel, grev-lokavt-kargaşalık, terör, fırtına, kar ağırlığı, yıldırım, yer kayması, kara, deniz ya da hava araç çarpması gibi olaylarla karşılaşılması durumuna karşın sigorta yaptırmaları gerekmektedir. Sigortalama yapılırken depo kapasiteleri dikkate alınmaktadır. Mahsullerin, Ticaret

Bakanlığı tarafından uygun bulunması durumunda, kademeli olarak sigorta yaptırılabilir. Fakat kademeli sigorta yapılacaksa depoda bulunan bütün mahsulü kapsamı gerekmektedir. Depoda ya da tesiste meydana gelecek sigorta kapsamındaki herhangi bir hasar karşısında Ticaret Bakanlığı'na ve sigorta şirketine bilgi vermesi gerekmektedir. Meydana gelen zararın belirlenmesinde; hasar gören mahsulün, gerçekleştiği tarihte borsadaki ortalama fiyatı, eğer ortalama fiyat belirlenemiyorsa Ticaret Bakanlığı'nca hasar gören mahsulün yurt içi ya da yurt dışındaki borsalarda oluşan ortalama fiyatına bakılır.

12/04/2013 tarihli ve 28616 sayılı Tahıl, Baklagil ve Yağlı Tohum için gerekli Lisanslı Depo Tebliği'nde depolanacak mahsulün, bulundurulması gerekli olan asgari nitelikler ve lisanslı depo işletmelerinde yürütülmesi gereken hizmetlere dair usul ve esaslar yer almaktadır. Lisanslı Depo Tebliği'ne göre lisanslı depo işletmelerinin bulundurulması gereken depolama kapasiteleri ve ödenmesi gereken tutarlar aşağıdaki gibidir (Resmî Gazete, 2013).

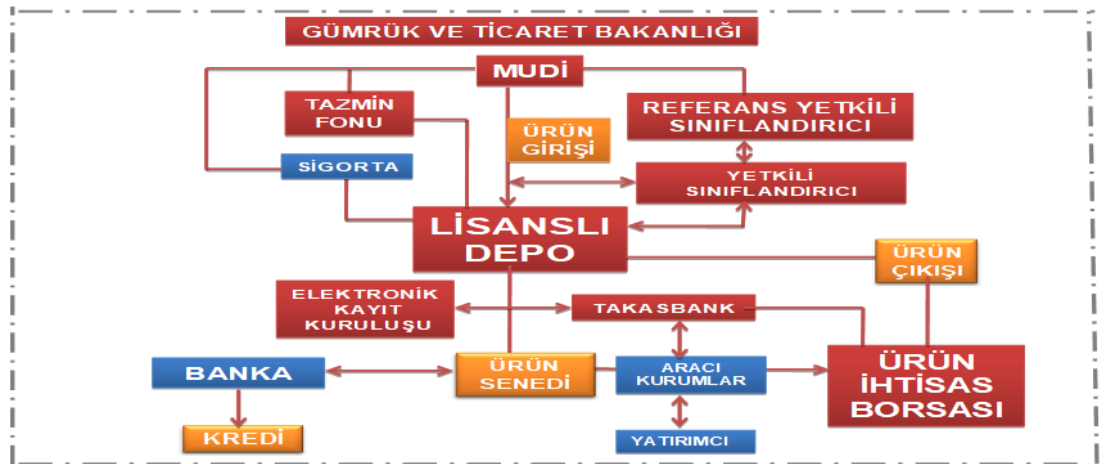
- 20.000 ton için 1.000.000 TL,
- 20.001 ila 40.000 ton için 1.500.000 TL,
- 40.001 ila 70.000 ton için 2.000.000 TL,
- 70.001 ila 110.000 ton için 2.500.000 TL,
- 110.000 bin tonu aşan her 30 bin ton için de ilave 250.000 TL.

2.3.2.2 Faaliyet izni sonrası işleyiş

Lisanslı depolara konulan mamuller, faaliyet lisansına sahip olan yetkili sınıflandırıcılar tarafından mamullerin analizini ve sınıflandırılmasını yapmaktadır. Yetkili sınıflandırıcılar, 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa bağlı olarak lisans almaktadırlar. Böylece lisanslı depoya konulan ürünlerin analiz edilmesini, ürünlerin nitelik ve özelliklerinin belirlenmesini, ürünlerin standartlara uygun şekilde sınıflandırılmasını ve elde edilen bilgiler doğrultusunda evrakların tutulmasını sağlayan, gerçek ve tüzel kişilerin çalıştığı laboratuvarlardır. 18/10/2005 tarihinde ve 25960 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış

olan Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkındaki Yönetmelikte yetkili sınıflandırıcılar tarafından depolanan ürünlerin analizi, nitelik ve özelliklerini belirleyip belgelendirmesini sağlayan laboratuvarlar hakkında asgari özellikler belirtilmiştir. Alınan lisansların, iki yıllık geçerliliği bulunmaktadır. Lisansın aykırı durumda kullanılması ve bu durumun tespit edilmesi durumunda lisans Ticaret Bakanlığı tarafından askıya alınmakta ya da iptalini gerçekleştirmektedirler.

Referans yetkili sınıflandırıcılar, lisans başvurusunda bulunan yetkili sınıflandırıcıların tesisini ve laboratuvarlarını incelemekte ve periyodik olarak denetlenmelerini sağlamaktadırlar. Denetim sonuçlarını Ticaret Bakanlığı raporlamaktadırlar. İtirazlar sonucunda ürünlerin analizini yapıp, yetkili sınıflandırıcıların kalibrasyonunu, uygunluğunu, kontrol ve denetimlerini yürütürler. Referans yetkili sınıflandırıcılar Ticaret Bakanlığı tarafından lisanslarını almaktadırlar.



Şekil 2.1. Türkiye’de lisanslı depo sisteminin genel işleyişi

Lisanslı depo işletmeceleri, ürünlerinin teslimatında ya da geri kabul edilmesinde o ürün için senet düzenlemesi gerekmektedir. Ürün senetleri, nama ya da emre yazılı, ciro edilebilir ya da ciro edilmemektedir şeklinde düzenlenmektedir. Ayrıca ürün senetleri teminat olarak kullanılabilir. Ürün senetleri ya da delil niteliğindeki haiz diğer evraklar; ürün evraklarında belirtildiği miktarda, cinste,

sınıfta ve kalitede mudiye verilmesini garantilemektedir. Meydana gelen teslimat satış anlamına değildir, vedia anlamına gelmektedir.

Lisanslı depo işletmecilerin; lisanslı depoya mahsullerin kabul edilmesinde, ürünlerin birbirine karıştırılmamasında ya da ayrı depolanmanın yapılmasında, mahsullerin tesliminde, nakliyesinde özenli davranması gerekmektedir. Aynı şartlara sahip bireyler arasında ayırımın yapılmaması, mahsulün korunması için gerekli tedbirlerin alınması, teslim alınan tüm ürünler için ürün senedinin ve diğer evrakların düzenlenmesinde, mudinin talep isteği doğrultusunda ürünlerin teslimini ve senedin iptal edilmesinde, ürün senetleri hakkında doğru bilginin düzenli olarak borsaya iletilmesinde, gerekli durumlarda işletmeciler tuttukları kayıtları borsa kayıtları ile teyit edilmesinin sağlanması gibi yükümlülükleri vardır.

Lisanslı depo işletmecisi, mudinin vermiş olduğu talep üzerine, hukuksal açıdan mazeretin olması dışında ürünün teslim edilmesinde ve teslim edilen ürün senedini iptal edememektedir. Eğer Mudi kısmi teslimat şeklinde bir talepte bulduysa, mevcut durumdaki ürün senedini iptal edebilir ve teslimatı yapılmayan ürünler için ürün senedini yeniden düzenleyebilme hakları bulunmaktadır. Yalnız lisanslı depo işletmecisinin, lisanslı deposunda tarım ürünleri ile ilgili olarak, ürünlerin kabul edilmemesinde, depolanmasında ya da tesliminde meydana gelecek alacaklar karşısında hapis hakları bulunmaktadır.

2.3.2.3 Tazmin fonu

Lisanslı depo işletmecilerinin, Kanun ve mudilerle yapmış oldukları sözleşme için gerekli yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde meydana gelen zararın tazmin edilmesi amacıyla dolayı tüzel kişiliği haiz Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonunun (Fon) oluşturulması öngörülmüştür. Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonunun usul ve esaslarının belirlenmesi amacı ile 21/12/2005 tarihinde ve 26030 sayılı Resmî Gazetede, Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliğini yayınlamışlardır. Bu

yönetmelikte Tazmin fonunun görevleri ve yetkileri belirlenmiştir. Gelir kaynakları ve gider kalemleri ele alınmıştır.

Tazmin Fonunun gelir kaynakları aşağıdaki gibidir:

- a) Lisanslı depo işletmelerinin, lisanslı depoculuk hizmetlerinden her yıl tahsil ettikleri ücretin binde beşi,
- b) Ürün senetlerinin işlem gördüğü borsada, ürün senedinin alımından-satımından elde edilen borsa tescil ücretinin %10'u,
- c) Borsada işlem görmekte olan ürün senedinin alım ve satım ücretlerinin binde yarımı,
- d) Tahsilat ve faiz gelirleri,
- e) Bağış, yardım ve diğer gelirler.

Fon Yönetim Kurulu, Fonlardan elde edilen gelirlerin oranlarını değiştirebilmek için Ticaret Bakanlığına müracaat etmektedirler. Ticaret Bakanlığı, müracaatı uygun bulursa, Bakanlar Kuruluna fon oranlarının değişmesi için teklifte bulunurlar. Kanuna göre Bakanlar Kuruluna (a), (b) ve (c) maddelerinde yer alan Fon gelirlerindeki oranların sıfıra indirilmesi ya da bir katlık oran kadar artırım yapılabilmesi ile ilgili yetki verilmiştir. Fondan elden edilen gelirler genel bütçe dışında ya da farklı fonlara aktarılamamaktadır.

Tazmin Fonunun gider kalemleri aşağıdaki gibidir:

- a) Mudilerin zarar etmelerine karşın gerekli ödemeler,
- b) Kanunun uygulanmasında ve lisanslı depoculuk sisteminin geliştirilmesinde gerekli görülen faaliyet, eğitim ve denetim ile ilgili giderler,
- c) Kanunda verilmiş olan görevlerin gerçekleştirilmesi ve bununla sınırlı kalmak kaydı ile gerekli olan Fon cari ve yönetim giderleri,
- d) Yönetmelik ve yönergelerde belirtilmiş olan diğer giderler.

Lisanslı depoculukta teminat verilirken, Tazmin Fonu isme ve lehine düzenlenmektedir. Gayrimenkul teminatları için, Tazmin Fonu isim ve lehine birinci

derece ipotek konmaktadır.Tazmin Fonu, lisanslı depodaki mahsullerin borsadaki ücretleri takip etmektedir.Ücretlerde büyük bir artış gözlenmişse ve lisanslı depo işletmelerinin vermiş olduğu teminatlar, asgari teminatı karşılamadığı tespit edilmişse Tazmin Fonu,Ticaret Bakanlığı'na durumu açıklayan raporu vermektedir.

Lisansın iptal olması halinde lisansın ait olduğu işletmecinin herhangi bir tazmin ya da yükümlülüğün yerine getirilip getirilmemesi Tazmin Fonu tarafından araştırılmaktadır.Yapılan araştırmalar doğrultusunda tazmin ya da yükümlülük bulunmadığı tespit edilirse teminatlar, tutanak tutularak işletme sahibine geri verilmektedir.Yalnız teminatların her durumda da lisans iptali sonrasında iade edilebilmeleri için en az bir yıl süre geçmesi gerekmektedir.Meydana gelen zarar, sigorta tarafından ödenemezse ve lisanslı depo işletmecisinin Kanunda belirtilmiş olan yükümlülüklerden herhangi birinin yapılamamasından dolayı ortaya çıkmışsa Kanunda belirtilenler doğrultusunda gerekli müracaatların yapılması ve zararın tazmin edilmesi gerekmektedir.

2.3.2.4 Ürün ihtisas borsası ve elektronik ürün senedi

Ürün ihtisas borsaları 01/6/2004 tarihinde ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğiyle, Odalar ve Borsalar Kanunu bu borsanın kurulmasında düzenlemeler yapmıştır. Bahsi geçen yasaya göre ürün ihtisas borsaları ve ticaret borsaları, lisanslı depo işletmeciliği yapan şirketler kurabilmektedir. Kurulan bu şirketlere de ortak olabilmektedir.

Lisanslı depo işletmesi ile borsa arasında sözleşme yapılmasıyla ürün senetlerinin güvenli bir şekilde ticareti ve takibi yapılmaktadır. İşletme ve borsa arasında yapılan bu sözleşmede çeşitli hususlar düzenlenmektedir. Bu hususlar hareket kontrolü ve takip, teyit, iptal, bilgi akışının düzenli sunulması, lisanslı depodaki ürünlerin gerekli olduğu durumlarda borsa tarafından incelenmesi ve kontrol edilmesi ile aralarında oluşan bilgi iletişim sistemi olarak sıralanmaktadır. Lisanslı depo işletmesi, vadeli işlem ve opsiyon borsalarındaki işlem gören sözleşmelerinde ürün teslim şartı bulunabilmektedir. Bu durumda borsalarla yapılan

kontrat dâhilinde, ürün senedi aracılığı ile bu yapılan kontratlardaki ürün teslimat sorumluluğunun uygulanması ve lisanslı deponun ürünlerin dağıtım ve teslim edilme noktası bulunması görevlerini üstlenmektedir.

Ürün senetlerine ilişkin belirli hususlar borsa sorumluluğundadır ve borsa tarafından karşılanmaktadır. Bu hususlar; alım satım tescili, devirle bedel ödeme, alıcı ve satıcı ile üçüncü kişilerin haklarının gözetilmesi, sorumluluklarının yerine getirilmesidir.

Türkiye’ de ihtisas borsasının ürünler bakımından fazla sayıda faydası bulunmaktadır. İhtisas borsaları sayesinde;

- Mudiler ürünlerini, kendi çevrelerinde yer alan tüccarlarla sınırlı kalmayarak birçok alıcıya satabileceklerdir. Bu durum sayesinde alıcıların oluşmasıyla meydana gelecek rekabetten fayda sağlayacaklardır. Fiyatların objektif olduğu bir piyasa oluşacaktır.
- Ürünler için oluşturulan, elektronik ürün senetleriyle birlikte sanayiciler işletmeleri için gerekli ürünleri daha kolay tedarik edebileceklerdir.
- Ürün senetleri; altın, döviz, hisse senedi gibi yatırımların alternatifi olacaktır. Faizsiz yatırım aracı olacağından daha fazla talep görecektir.
- Borsaların temsilcileri olarak ticaret borsaları faaliyet gösterecektir (GTB, 2015).

Ticaret Bakanlığı, Merkezi Kayıt Kuruluşuna yönlendirerek elektronik ürün senetleri ile ilgili kayıtların tutulmasını sağlamıştır. Tüm ürün senetleri kayıtlarının Merkezi Kayıt Kuruluşu ile oluşturulduğu görülmektedir. Konya, İzmir, Polatlı, Ankara, Lüleburgaz ve Gaziantep Ticaret Borsalarına fiilen elektronik ürün senetlerinin alım ve satım yetkisi verilmiştir (GTB, 2017). Takasbank’ ta İstanbul Takas ve Saklama A.Ş. borsalarındaki takas işlemleri görülmektedir. Elektronik ürün senet alım ve satım işlemleri, yetkili borsa tarafından kendi ürün senetlerinin yapıldığı işlem platformlarında gerçekleştirilmektedir. Elektronik ürün senetlerinin alımının ve satışının yapılması ya da aracı olmak isteyenlerin bu platforma üyelik yaptırımları gerekmektedir (İlter, 2015).

Elektronik ürün senetlerinin oluşturulmasındaki süreç, mudinin ürünlerini lisanlı depoya getirmeden önce ilk olarak Merkezi Kayıt Kuruluşuna üyeliği bulunan bankalardan birinde hesap açtırması gerekmektedir (İlter, 2015). Yetkili sınıflandırıcı tarafından yapılan incelemeler halinde analizi tamamlanmış ürünlerle ilgili istenen bilgilerin elektronik ürün senetlerinin oluşturulması amacı ile Merkezi Kayıt Kuruluşunun sistemine aktarılmasını sağlamaktadırlar. Lisanslı depo işletmelerince teslim alınmış ürünlerin analiz sonuçları Merkezi Kayıt Kuruluşunun sistemine aktarılmasıyla elektronik ürün senedi oluşturulur ve üyenin mudi hesabında yer alır. Aynı zamanda mudiye ve diğer üyelere bilgilendirmeler yapılmaktadır (GTB, 2017).

Elektronik ürün senetlerindeki alımlar, satımlar ve takaslar, borsadaki idari düzenlemeler doğrultusunda uygulanmaktadır. Elektronik olarak ürünlerin alımını ve satımını yapmakta olan üyeler, bağlandıkları borsa sisteminden vermiş oldukları emirler doğrultusunda, vekaleti olan aracılardan ekranında görülmektedir. Sadece aracı tarafından onaylanmış olan emirler platformdaki alım-satımın gerçekleştiği ekrandan yansıtılmaktadır. Bu durum seans süresince eşleşmektedir ve meydana gelen işlemlerin elektronik olarak Takasbank'a gönderimi sağlanmaktadır. Takası gerçekleştirilen alım ve satımlarla ilgili bütün liste Takasbank aracılığı ile borsaya gönderilmektedir. Bu durum sonunda borsa tescil işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (İlter, 2015).

Bankalar tarafından elektronik ürün senetlerinin teminat şeklinde gösterilmesiyle kredi çekebileceklerdir. Kredi çekilirken bankanın lehine olan rehin işlemini Merkezi Kayıt Kuruluşu kaydetmektedir. Elektronik ürün senetleri ile ilgili kaydedilmiş olan rehin işlem dokümanları Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından borsaya bilgi verilmektedir (GTB, 2017). Kredi ya da avans alınması durumunda teminat olarak verilen ürün senetleri, borç vadesinin ödenmesi yapılmamasına karşın kredi ya da avansın alındığı kuruluşun yazılı onayı ile mudiye bilgi verilerek ürün senetleri borsada satılmaktadır. Borç karşılandıktan sonra geriye kalan miktar mudinin hesabına yatırılmaktadır. Bundan dolayı, ürün senetleri teminat şeklinde gösterilecekse ilk olarak mudiden yazılı olarak izin alınması gerekmektedir.

Mudinin, elektronik ürün senedinde temsil edilen ürünün lisanslı depo işletmecisinde almak istemesi durumunda, mudi hesabı olan üyenin ya da lisanslı depo işletmecisinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna durum hakkında bilgilendirme yapması gerekmektedir. Mudi tarafından ürünün bildirim yapıldıysa Merkezi Kayıt Kuruluşu bu isteği lisanslı depo işletmecisinin onayına sunmaktadır. Eğer bildirim lisanslı depo işletmecisi tarafından yapıldıysa Merkezi Kayıt Kuruluşu bu isteği mudi hesabı bulunan üyenin onayına sunmaktadır. Bu istek durumunda, elektronik ürün senetleri, mudi hesabında yer alan bloke alt hesabına aktarımı sağlanmakta ve Merkezi Kayıt Kuruluşunca bilgilendirme yapılmaktadır. Lisanslı depo işletmecisinin talebe onay vermesiyle beraber mudi hesabının altındaki bloke edilmiş olan elektronik ürün senetlerinin lisanslı depo işletmecisinin havuz hesabına aktarımı sağlanmaktadır. Elektronik ürün senetlerinin kayıtları iptal edilmektedir ve işletmeci tarafından mudiye iptal belgesi gönderilmektedir. Bu işlemler sonrasında lisanslı depo işletmecisi ürünlerin, mudiye teslimatını sağlamaktadır (GTB, 2017).

2.3.3 Mevzuatta öngörülen teşvikler

Türkiye’de lisanslı depoculuk sistemindeki işleyin iyi olması için Gelir Vergisi Kanununda, KDV Kanununda, Damga Vergisi Kanununda, Tahıl Ürünü Alımı ve Satımı Hakkındaki Karar ve Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkındaki Kararlar ile ilgili değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler hakkında aşağıda kapsamlı olarak ele alınmıştır.

5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa geçici olarak 76. Madde eklenmiştir. Bu maddeyle 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu doğrultusunda değişiklik yapılan mahsul senetlerinin, elden çıkarılması ile meydana gelen kazançların, 31/12/2014 tarihini geçmeden ve kurumlardaki vergilerden istisna edilmesi ve bu istisna edilmiş olan kazançların 94. maddeye göre tevkifat olmaması, özellikle elde edilen kazançlarda gelir vergi mükelleflerinin genel yıllık bildirelerini vermemesi ve kazançları bildirelerde göstermemesi ön görülmüştür. Gelir ve

Kurumlar Vergisi İstisnalarının, 26/2/2014 tarihinde ve 6527 sayılı kanundaki 4. maddeye göre tarih 31/12/2018'ye uzatılmıştır.

Üreticiler mahsullerini lisanslı depolarda saklamaları durumunda 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunundaki 94. maddeye göre ürünlerini ticaret borsasında tescil ettirmesi gerekmektedir. Satışı yapılan her zirai ürünün %2' sini, geriye kalan tüm satışlar içinde %4' nü vergi ücreti olarak ödemeleri gerekmektedir. Kanunlardaki değişiklikler doğrultusunda üreticiler mahsullerini depolarda saklayacaklarsa, depolanacak mahsullere bakılarak elde edilen senetlerin hasat zamanından sonra satmaları halinde %2 ya da %4'lük bir oranda vergi avantajı elde etmektedirler. Zirai elde edilen kazançlar tevkifat usulü ile vergilendirilmektedir. Bununla birlikte gerekli şartların konması halinde bu kazançlar doğru bir şekilde de vergilendirilebilir. Yeni düzenlemelerle vergilendirilmemiş üreticiler tevkifat vergisi verirken gelir vergisini de ödemeye yükümlü tutulmuştur. Üreticiler yeni vergi düzenlemeleri ile vergilendirilmişse, eskiden ödemiş oldukları tevkifat vergisini, hesaplanan gelir vergisine sayabilmektedir (Artar, 2015). Bu duruma göre düzenlemeler getirilmiş gelir vergisi ile vergilendirilmiş üreticiler, mahsul senetlerini ellerinden çıkartmaları sonucu elden ettikleri kazançları gelir vergisinin dışında tutabilmektedirler. Bununla beraber mahsul senetlerinin alınması ve satılmasıyla birlikte oluşan kazançlarında, gerekli düzenlemeler sonucunda 2018 yılına kadar gelir ve kurumlar vergisinin dışında tutulması sağlanmıştır.

3065 sayılı KDV Kanununda;

- 1. maddede yer alan üçüncü fıkranın (d) bendinde eklenmiş olan hüküm sonucu ürün senetlerindeki, senette belirlenmiş olan ürünün depodan çekilmesini sağlayacaklara, teslimi ticarini, sınıni, zirai faaliyetleri ya da serbest meslek faaliyetlerini kapsayıp kapsamadığına bakılmadan KDV'nin konusuna alınmıştır.
- 9. Maddeye eklenmiş olan 3 numaralı fıkra sonucunda ise senette belirlenmiş olan ürünün depodan çekilmesini sağlayacaklara, teslimata ait KDV'nin ödenmesi ile ilgili lisanslı depo işletmeleri sorumludur.

- 10. maddeye eklenmiş olan (k) bendiyle; ürün senetlerindeki belirlenmiş olan ürünün depodan çekilmesini sağlayacaklara, teslimata dair işlemlerdeki verginin “ürün senetlerinin temsil ettiği ürünlerin depodan çekilmesi”o anda gerçekleştirileceği kabul edilmiştir. (Bu durumla birlikte KDV’nin matrahında aynı Kanundaki 23. maddenin (d) bendinde eklenmiş olan hükümlerle, senetlerin görmüş olduğu en son işlemin tarihinde borsada oluşmuş değer baz alınacaktır.)
- 13. maddenin birinci fıkrasındaki (ğ) bendinde yer alan hükme göre ürünler için oluşturulmuş senetler, Ürün İhtisas Borsaları, Ticaret Bakanlığının ürün senetlerindeki alımları ve satımları ile ilgili izin almış ticaret borsaları aracılığı ile ilk teslimler istisna kapsamının dışında tutulmuştur.

Bütün bu hükümler ele alındığında, lisanslı depoya koyulan ürünler doğrultusunda, ürün senetlerini alan işletmeler aldıkları ürünleri sattıklarında KDV ödemeyeceklerdir. Satışın gerçekleşmesinden sonra mahsulün depodan kaldırılıp kaldırılmamasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bu durumun nedeni ise ürün senetlerindeki ilk satışlarda KDV’ nin tamamı dışarıda tutulmuştur. İlk satış sonrasında yapılan diğer satışlar için eğer mahsul depodan kaldırılmıyorsa satışları yapan işletmelerden KDV alınmayacaktır. İlk satış yapıldıktan sonra diğer satışlarda ürünler depodan çekiliyorsa KDV ödemesi eklenecektir.

5904 Sayılı Gelir Vergisi Kanunun’da ve Bazı Kanunlar ile ilgili Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile 488 Sayılı Damga Vergisi Kanununda da yer aldığı damga vergisinin istisna edildiğini göstermekte olan kâğıtlar (2) sayılı Çizelgede eklenmiş olan ibare ile beraber lisanslı depo işletmeleriyle mudi arasında yapılmış olan sözleşmelerden ve ürün senetlerindeki damga vergisinden istisna tutmuşlardır.

2012/3241 sayılı Tahıl Ürünü Alımı ve Satımı Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararındaki birinci maddede, Toprak Mahsulleri Ofisinin 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ile ilgili uygulamaların geliştirmesinde ve yaygınlaştırması için işleyişlerde bulunmuştur.

Belirlenen yöntem ve doğrultularla lisanslı depo işletmelerince düzenlenen ürün senetlerinin satın alınmasına ve buna ilişkin işlerin yapılmasında yetkili kılınmıştır.

Bu durum ile ilgili, Kararnamede yer alan ikinci maddeye göre ürün ve kredi kullanımıyla alakalı esaslar aşağıda incelenmiştir:

- Toprak Mahsulleri Ofisinin, belirlemiş olduğu esaslar doğrultusunda makbuz senedinin ya da ürün senedinin avans ödemesi karşılığıyla yetkilidir.
- Toprak Mahsulleri Ofisinin düzenlemiş olduğu Umumi Mağazalar Kanununda yer alan hükümlere göre bankalar; lisanslı depo işletmecilerinin düzenlemiş oldukları ürün senedi ile makbuz senetleri karşılığı olarak gerçek veya tüzel kişilerin kullanacağı kredilerin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunun sağladığı kesinti oranı %0'dır. Bankalar, çekilen krediler sebebiyle lehine alınan paraların %1' ini bankaların ve sigortaların gerçekleştirdiği muamele vergisine tabi tutmaktadır.
- Toprak Mahsulleri Ofisine, çekilen krediler için kullanılan makbuz ve ürün senetlerini bankaların devretmesi halinde, alıma ve ödemelere karşı gerekli usul ve esaslar Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından belirlenmektedir.
- Toprak Mahsulleri Ofisi, ürün senetlerine karşılık olarak bankalardan kredi çeken gerçek ya da tüzel kişiler mahsullerin Toprak Mahsulleri Ofisi'ne satışının olmaması halinde, kullanılan kredilerin yıllık faiz oranlarının maksimum %25'ne kadarki kısmın karşılanmasını ve bu durumla ilgili usul ve esasların belirlenmesinde yetkilendirilmiştir.

2014/6849 sayılı Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu doğrultusunda faaliyet izni alan depoların muhafaza edilmesi sonucunda kira ödemelerine destekte bulunulması ile ilgili olarak buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, çeltik, pirinç, mercimek, nohut, fasulye, bezelye, ayçiçeği için ayda üretilen tona 3 Türk lirası, pamuk için ayda üretilen tona 7 Türk lirası, fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, antepfıstığı, kuru üzüm, kuru incir için ayda üretilen tona 10 Türk lirasını geçmemesine karşılık Ticaret Bakanlığınca onaylanan kira

ödemelerinin%50'sinin kira desteği şeklinde verilmesi için karar alınmıştır. 16/10/2014 tarihinden bu zamana kadar beş yıllık süresi bulunan kira destekleri direkt olarak lisanslı depo sahiplerine verilmektedir.

14/7/2009 tarihli ve 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu tarafından verilen Kararnameyle yürürlükte olan,yatırımlar için verilen Devlet Yardımları Hakkındaki Karar doğrultusunda uygulanmaya ilişkin Hazine Müsteşarlığının çıkartmış olduğu 2009/1 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ” sayesinde lisanslı depo şirketlerinin bölgesel olarak verilen teşviklerden de yararlanabilmesi için yatırım konularının içerisine dahil edilmiştir. 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu tarafından verilen Kararnameyle yürürlükte olan ve yatırımlar için verilen Devlet Yardımları Hakkındaki Karar doğrultusunda uygulanmaya ilişkin Ekonomi Bakanlığının çıkartmış olduğu 2012/1 sayılı Yatırımlardaki Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ sayesinde işlemler sürdürülmektedir. Lisanslı depoculuk işini yapacak şirketlerin yatırım teşvik belgelerini düzenlemeleri halinde vergisindeki muafiyetten, KDV için istisna gösteriminden, vergilerdeki indirimden, sigorta priminin işveren hisse desteğinden, yatırım yeri tahsisinden ve faiz için verilen desteklerden faydalanabilmektedir.

Yapılan değişikliklerle birlikte Türkiye’ de lisanslı depoculuğa karşı beklenen ilerleme istenilen düzeyde olmamıştır. Bunun sonucunda sistemde ilerleme olması adına yapılmış mevzuatta öngörülen teşviklerin tek başına yeterli düzeyde olmadığını göstermiştir.Lisanslı depoculuğun ilerlemesi ve öngörülen teşviklerin hayata geçirilmesi adına farklı politikalara ihtiyaç vardır.

2.4 Akademik Çalışmalar

Lisanslı depoculuk alanı kısmen yeni bir uygulama olduğundan bu alandaki akademik çalışmalar sınırlıdır. Dünya genelinde işletmeler ilerlemiştir (Üzümoğlu, 2008). Asya ve Afrika ülkelerinde bu tarz depoculuk revaçta olmaya başlamıştır

Dokuzlu, 2014). Ülkemiz gibi tarımsal üretimin çok olduğu yerlerde kaliteli ve sürdürülebilir bir tarım için lisanslı depoculuk önemli bir gereksinimdir (Sezal, 2017). Bu alandaki yapıları çalışmalar sadece pamuk depoculuğu ile sınırlı kalmamıştır. Farklı tahıl ürünlerinin depolanması konusunda farklı çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Memiş ve Keskin, 2015). Lisanslı depoculuk konusunda ülkemizin farklı şehirlerinde bulunan Ziraat Odaları veya Ticaret Sanayi odalarının hazırladığı raporlar bu alana ışık tutmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde lisanslı depoculuk işleyişini iyi bir şekilde sürdürmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, lisanslı depoculuk sisteminin en ilk evrelerinde tahıl ekimlerinin yoğun olduğu bölgelere farklı teşvikler uygulamıştır. Lisanslı depoculuk sistemi bu süreçle birlikte kendi kendilerine ilerleyebilme ve ayakta kalma becerilerini arttırmıştır. Türkiye' de lisanslı depoculuğun daha güçlenmesi için teşvik sisteminde olanlar ön planda tutulmalı, piyasada bulunan üreticilerin özenmesini ve sistemin kendi içerisinde işler duruma geleceğini inandırılmasını sağlayan politikaların uygulamaya alınması önemlidir (Şakar, 2012).

Ülkemizde gerçekleştirilen akademik çalışmalarda lisanslı depoculuk konusu iç ve dış ticarete konu olan uzun süreli depolanmaya uygun nitelikteki tarım mamullerinin depolanmasına yönelik hizmet veren kuruluşlar olarak tanımlanmıştır (Hekimoğlu ve Altındağ, 2006). Lisanslı depoculuk ile tarım mamullerine yönelik ticareti kolaylaştıran, tarımsal mamuller için yurtiçinde yaygın bir depolama sistemi meydana getiren, mudilere mamullerinin emniyeti ve kalitesi ile ilgili güvenilir muhafaza sağlayarak pazar alanını genişleten, piyasalarda fiyat istikrarının oluşmasına yardımcı olan ve ekonomide kayıt dışının önlenmesinde önemli bir araç olan çağdaş bir yapıyı oluşturmaktadır (Karabaş ve Gürler, 2010). Buna göre, kaliteli ve standartlara uygun üretim yapan üreticiler daha iyi gelir elde ederken, diğer üreticiler de kaliteli üretime teşvik edilmektedir (Niyaz ve ark. 2012)

Lisanslı depoculuğunun faaliyete geçmesiyle birçok alanda avantajlar sağladığı bazı akademik çalışmalarda dile getirilmiştir. Çalışmalarda lisanslı depoculuğunun ticari olarak bazı avantajları sıralanmıştır. Buna göre standardı belirlenmiş mamul ve

lisanslı depo sistemiyle tarım mamullerinde vadeli piyasalara geçiş etkinleştirilmektedir ve ürün senedi aracılığıyla, yatırımcılar için hisse senedi, döviz, altın, faiz gibi yatırım araçlarına alternatif bir yatırım aracı ortaya çıkmaktadır (Mızrak, 2012).

Bunun yanında lisanslı depoculuk kullanmanın bazı dezavantajları da akademik çalışmalarda sıralanmıştır. Buna göre, küçük üreticinin depoya koyacak miktarda mamulü olmadığından, ek bir depo maliyetine katlanacak gücü olmamaktadır. Ayrıca lisanslı depoya teslim edilen mamulü sigortalatmada zorluklar yaşanabilmektedir (Uras, 2006).

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın yöntemi ve hangi materyallerin kullanıldığını detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Çalışma kapsamında seçilen evren ve daha sonra evren içerisinden örneklemin seçimi gibi katılımcı özellikleri aşağıda açıklanmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan anket ve bu anketin özellikleri ile daha sonra bunun analiz edilmesi ayrıca tezin bu kısmında açıklanmıştır.

3.1. Materyal

Bu araştırmanın merkezi tarımın başlangıç noktası Şanlıurfa İlidir. Bu şehirde lisanslı depoculuk yapan firmalar ile yapılan 77 anket bu araştırmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Ayrıca konuyla ilgili çeşitli ikincil veriler kullanılmıştır. Anket sonucunda toplanan verilere istatistiki yöntemler uygulanacak ve bunun sonucunda lisanslı depoculuk ve bunun Şanlıurfa'ya etkisi belirlenecektir.

Bu araştırmanın temel amacı Şanlıurfa İli pamuk lisanslı depoculukta talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini incelemektir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için nicel araştırma yönteminden yararlanmanın daha yapılabilir ve etkili olacağı düşünülmüştür. Nicel araştırma kapsamında bu çalışma tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri halen veya geçmişte var olanı olduğu gibi saptamaya/tanımlamaya çalışan, araştırmaya konu olan olay, birey veya nesnenin kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlamaya çalışan araştırma modelidir. Bu tarama modeli içerisinde anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır.

3.1.1 Araştırmanın evren ve örneklemi

Bir araştırmada en önemli etkenlerden bir tanesi araştırmanın nerede uygulandığı ve kimlere uygulandığıdır. Araştırmaların amaç ve kapsamlarına göre katılımcıları değişebilir. Oluşturulan hedef kitle ve katılımcı grubuna bağlı olarak

katılımcı sayıları belirlenebilir. Bu araştırmada belirlenen hedef kitle Şanlıurfa İlinde pamuk alanında lisanslı depoculuk yapan firmalardır.

Bu çalışmada belirlenen hedef kitleye bağlı olarak rastgele örneklem yöntemi ile katılımcılar belirlenmiştir. Örneklem belirlenen hedef kitlenin bir alt kümesi olarak kabul edilebilir. Örneklem seçilirken onlarca yöntem arasından bir yöntem ile hedef kitlenin içerisindeki bazı kişiler veya firmalar seçilir. Bu seçim aşamasında dikkat edilmesi gereken en önemli adım örneklem içerisindeki katılımcıların hedef kitleyi temsil etmesi gerekmektedir. Bir diğer deyişle araştırma yapıldığında elde edilen sonuçlar hedef kitle için genellenebilmelidir.

Bu şekilde belirlenen örneklem ile tüm firmalar belirlenmiş ve bu firmaların yetkili kişilerine ulaşılarak anket gönderilmiştir. Yapılan anketlerden bazıları eksik gelmiş bazıları da doldurulmamıştır. 170 işletmeye tam sayım yöntemi ile gidildi, 77 firmadan geri dönüş alındı. Bunun sonucunda 77 kişi firmalarını temsilen anket sonuçları çalışmada kullanılmak üzere incelenmiştir.

3.1.2 Anketin özelliği

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketin veri toplama aracı olarak kullanılması sosyal bilimlerin ilk tercihlerden bir tanesidir. Bunun birçok gerekçesi vardır. Anketler hızlı bir şekilde birçok kişiye uygulanmaktadır. Anketlerden elde edilen verilerin analizi daha hızlı olmaktadır. Anketlerin uygulanması ve sonuçların toplanması daha hızlı olmaktadır. Özellikle gelişen iletişim teknolojileri sayesinde birkaç saat içerisinde binlerce anket doldurulmuş bir şekilde geri gelebilmektedir. Bu araştırmada kullanılan anket, iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, bu ankete katılan firmaların genel durumunu ve bu anketi dolduran firma yetkilisinin genel demografik özelliklerini anlamak için 5 adet soru sorulmuştur.

3.2. Yöntem

3.2.1 Veri toplama aracının geliştirilmesi ve verilerin toplanması

Anketin sonraki bölümünde ise 29 soru ile Şanlıurfa İli pamuk lisanslı depoculukta talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini anlaşılması için farklı sorular sorulmuştur. Soruların cevapları soruya göre değişmektedir.

3.2.2 Verilerin analizi

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda katılımcılara anket uygulanmış ve bu anket sonuçları istatistiksel analizler yolu ile analiz edilmiştir. Bu ankette birkaç farklı türde soru sorulduğu için bunların analizi de farklı şekilde yapılmıştır. Anket kapsamında 5 adet demografik soru sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar betimsel olarak analiz edilip bulgular kısmında listelenmiştir. Anketin geriye kalan 29 adet soruda ise farklı boyutlarda firmaların lisanslı depoculuk ile ilgili farklı yapıları incelenmiştir. Elde edilen veriler betimsel olarak sunulmuştur. Verilerin analizi için SPSS 21.0 programı kullanılmış ve frekans analizleri yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1 İşletme Temsilcilerinin Demografik Özellikleri

Araştırmanın temel amacı Şanlıurfa İli pamuk lisanslı depoculukta talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini incelemek olarak belirlenmiş ve bu çerçevede veriler toplanmıştır. Verilerin analizinden sonra elde edilen sonuçlar çizelgeler yardımıyla bu bölümde açıklanmıştır. Bu bağlamda çalışmada ilk olarak firmanın temsilcisi olarak katılan kişilere ait demografik özellikler sunulmuştur.

Çizelge 4.1. Kişisel bilgiler

| | | n | % |
|----------------|--------------|----|-------|
| Cinsiyet | Kadın | 0 | 0 |
| | Erkek | 77 | 100 |
| Yaş | 18-24 | 1 | 1,31 |
| | 25-31 | 16 | 21,05 |
| | 32-38 | 17 | 22,37 |
| | 39-45 | 19 | 25 |
| | 46 ve Üstü | 23 | 30,26 |
| Toplam | | 76 | 100 |
| Öğrenim Durumu | Lise | 36 | 48,00 |
| | Yüksekokul | 18 | 24,00 |
| | Fakülte | 17 | 22,67 |
| | Yük.Lisans | 4 | 5,33 |
| | Doktora | 0 | 0,00 |
| Toplam | | 75 | 100 |
| Pozisyon | Firma Sahibi | 37 | 49,33 |
| | Müdür | 8 | 10,67 |
| | Muhasebe | 29 | 38,67 |
| | Satın Alma | 0 | 0,00 |
| | Diğer | 1 | 1,33 |
| Toplam | | 75 | 100 |

Çizelge 4.1' de yansıtıldığı gibi ilginç bir şekilde şirket temsilcilerinin tümü erkek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya katılan şirket temsilcilerinin yaşlarının 22-31 ve 32-38 aralıklarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu temsilcilerinin öğrenim

durumları incelendiğinde %48 gibi büyük bir oranının lise mezunu olduğu daha sonra %24 yüksekokul mezunu ve %22'sinin ise lisans mezunu olduğu görülmektedir. Yüksek lisans diplomasına sahip temsilci oranı ancak %5 ile sınırlı kalırken doktora yapan temsilcinin hiç olmaması ilginç bulunmuştur.

Anketin uygulandığı temsilcilerin firmadaki pozisyonları ayrıca incelendiğinde, katılımcıların %49 gibi yüksek bir oranı firma sahibi olduğu, %38'nin ise firmanın muhasebecisi olduğu saptanmıştır. Müdür olarak katılan temsilci oranı %10 seviyesinde kalmıştır. Bu sonuçlar firmaların profesyonel yönetim anlamında problemlili olduğu ya da firma ölçeğinden dolayı firma sahibinin birçok işlerden sorumlu yetkili olduğu izlenimi oluşmaktadır.

4.2 İşletmelerin Özellikleri

Çizelge 4.2'de araştırmaya katılan firmalara faaliyet süresi sorulduğunda, firmaların %36 gibi büyük çoğunluğunun 15 yıl ve üstü zamandan beri faaliyet gösterdiği saptanmıştır. Bu orandan sonra %26 ile 3-6 arası yıl ve daha sonra %14 ile 1-3 yıl ve 10-15 yıl faaliyet gösteren firmalar olduğu anlaşılmaktadır. Bu veri bu firmaların çoğunluğunun yıllardır bu işi yaptığını anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.2. Firmanın işletme yılı, hukuki statüsü ve faaliyet alanı ile ilgili istatistikler

| | | n | % |
|-------------------------|------------|----|-------|
| İşletme yılı | 1 ile3 | 11 | 14,67 |
| | 3ile6 | 16 | 21,33 |
| | 7ile10 | 10 | 13,33 |
| | 10 İle 15 | 11 | 14,67 |
| | 15 ve Üstü | 27 | 36,00 |
| Toplam | | 75 | 100 |
| Firmanın hukuki statüsü | Limited | 61 | 80,26 |
| | Anonim | 9 | 11,84 |
| | Kollektif | 1 | 1,32 |
| | Şahıs | 5 | 6,58 |
| | Diğer | 0 | 0,00 |
| Toplam | | 76 | 100 |
| Firmanın faaliyet alanı | Dokuma | 0 | 0,00 |
| | İplik | 11 | 14,29 |
| | Çırçır | 66 | 85,71 |
| Toplam | | 77 | 100 |

Çizelge 4.2’de ayrıca firmaların hukuki yapısı veya bir diğer adı ile ticari kimliği sorulmuştur. Bu çizelgedeki yansımalara göre firmaların %80’i limited şirket olarak kayıtlı bulunurken, %11’i ise anonim olarak kayıtlı bulunmaktadır.

Anket uygulanan bu firmaların faaliyet alanı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Buna göre firmaların %85’ten fazlası çırçır ve geri kalan %14’ü ise iplik üretimi alanında faaliyet göstermektedir. Pamuğun merkezi olan bir yerde pamuğun kullanıma geçmeden önceki son aşama olan dokuma ise hiç bulunmamıştır.

Ticari alan geniş bir alandır. Bu alanda herkesin farklı başlama hikayesi olabilmektedir. Bu bağlamda katılımcılara bu sektörü neden tercih ettikleri sorulmuştur. Elde edilen veriler çizelge 4.3’te listelenmiştir. Bu verilere göre %32 ile en yüksek oranda sektörün bölgedeki gelişme potansiyeli tercihi en yüksek olurken, mesleki eğitim ve yurtdışı deneyimi en az oranın olduğu tercih sebebidir.

Çizelge 4.3. Bu sektörü tercih nedenleri ve üyesi olduğu kurumlar

| | | n | % |
|-----------------------------|--|----|-------|
| Bu sektörü tercih nedeniniz | Yurtdışı Deneyimi | 5 | 5 |
| | Mesleki Eğitim | 7 | 7 |
| | Aile Mesleği | 26 | 26 |
| | Sektörün Bölgedeki Gelişme Potansiyeli | 32 | 32 |
| | Hammadde Temin İmkânı | 30 | 30 |
| Üyesi olduğu kurumlar | Sendikalar | 1 | 1,41 |
| | Dernekler | 18 | 25,35 |
| | Mesleki Kuruluşlar | 34 | 47,89 |
| | Diğer | 18 | 25,35 |

Katılımcılara hangi ticari ve sanayi kuruma üye oldukları sorulmuştur. Buna göre %47 oranında katılımcının mesleki kuruluşlara üye oldukları belirtilmiştir. Dernekler ve diğer tercihler seçeneği eşit oranda (%25) sonra gelmektedir. Sendikalar tercihi ise en son olarak sadece %1 oranında kalmıştır.

Firmanın kuruluşu sırasında kuruluş sermayesi dışında kullandığı finans kaynakları neler olduğu katılımcılara sorulmuştur. Bu konudaki veriler çizelge 4.4’te

listelenmiştir. Bu soruya verilen cevaplara göre kendi imkânlarını kullananların oranı %69'dur. Kredi kullananların oranı ise %25 civarındadır ve teşvik paketlerinden yararlananların oranı ise sadece %4 ile sınırlı kalmıştır.

Katılımcılara firmalarıyla ilgili yasa ve yönetmelikleri hangi kaynaklardan temin ettikleri sorulmuştur. Elde edilen cevaplar çizelge 4.4.'te listelenmiştir. Bu soru için en yüksek oran %31 olarak meslek kuruluşlardan temin etme seçeneği seçilmiştir. Bu konuda verilen cevapların %22 olarak hem internetten hem de kendi çevrenizden tercihleri seçilmiştir. Basından ve devlet kuruluşlardan temin etme oranı ise en düşük seviyede çıkmıştır.

Çizelge 4.4. Firmanın kullandığı finans, yasa ve yönetmelik kaynakları

| | | n | % |
|---|------------------------------|----|-------|
| Kullandığı Finans Kaynakları | Kredi | 23 | 25,27 |
| | Teşvik | 4 | 4,40 |
| | Hibe | 1 | 1,10 |
| | Kendi İmkânları | 63 | 69,23 |
| Firmanızla İlgili Yasa Ve Yönetmelikleri Hangi Kaynaklardan Temin Ediyorsunuz | Meslek Kuruluşlarından | 39 | 31,97 |
| | Diğer Devlet Kuruluşlarından | 16 | 13,11 |
| | Basından | 9 | 7,38 |
| | İnternette | 28 | 22,95 |
| | Kendi Çevrenizden | 28 | 22,95 |
| | Diğer | 2 | 1,64 |

Ticari yapılarda üretilen malzemelerin satışı için pazarlama kritik bir öneme sahiptir. Firmanın ürünlerinin pazarlamada uyguladığınız yöntemin ne olduğu sorulduğunda katılımcıların %51.85'i komisyoncu/ajan aracılığıyla tercihini işaretlemiştir. Geriye kalan %48'lik oranı da İşletmelerle birebir görüşerek tercihi işaretlenmiştir. Kooperatif/birlikler aracılığıyla ve devlet kurumları aracılığıyla tercihleri ise hiçbir şekilde işaretlenmemiştir.

Çizelge 4.5'te ayrıca katılımcıların firmalarının üretimde kullandığı kalite belirleme standartları listelenmiştir. Verilen cevaplara göre firmanın belirlediği standart ve Türk Standardı (TSE) %32,63 oranda en yüksek tercih ile seçilmişlerdir. Örnek ürün tercihi de ilginç bir şekilde %26 ile üçüncü sırada listelenmiştir. Yabancı

ülke standartlarının %5 ile düşük seviyede olması bu firmaların uluslararası firma olma kriteri açısından eksikleri olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.5. Firmanın ürünlerini pazarlama yöntemleri ve üretimde kalite standartları

| | | n | % |
|---|-----------------------------------|----|-------|
| Ürünleri pazarlama yöntemi | İşletmelerle birebir görüşerek | 52 | 48,15 |
| | Komisyoncu / Ajan aracılığıyla | 56 | 51,85 |
| | Kooperatif/Birlikler aracılığıyla | 0 | 0,00 |
| | Devlet kurumları aracılığıyla | 0 | 0,00 |
| Firmanızın üretimde kullandığı kalite belirleme standartları? | Türk Standardı (TSE) | 31 | 32,63 |
| | Yabancı Ülke Standardı | 5 | 5,26 |
| | Firmanın belirlediği standart | 31 | 32,63 |
| | Örnek Ürün | 25 | 26,32 |
| | Diğer | 3 | 3,16 |

4.3 İşletmelerin Yurtiçi ve Yurtdışı Pazarları

Firmaların satışlarının yurtiçi ve yurtdışı satış pazarları incelenmiştir. Yapılan betimsel analizler Çizelge 4.6'da listelenmiştir. Bu Çizelgedeki verilere göre firmaların en çok satış yaptığı yerler kendi bölgesi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi içi olduğu görülmektedir. Daha sonra yakın bölge olan Akdeniz Bölgesi %26 ile ikinci en çok satış yapılan bölge olmuştur.

Çizelge 4.6. Firmanın satış yaptığı yurtiçi ve yurtdışı pazarlar

| | | n | % |
|---------------------------------|---------------------|-------|-------|
| Satış yapılan yurtiçi pazarlar | Ege | 28 | 18,54 |
| | Marmara | 28 | 18,54 |
| | Akdeniz | 40 | 26,49 |
| | Güneydoğu | 55 | 36,42 |
| Satış yapılan yurtdışı pazarlar | Batı Avrupa | 7 | 13,21 |
| | Doğu Avrupa | 4 | 7,55 |
| | Kuzey Amerika | 3 | 5,66 |
| | Ortadoğu | 4 | 7,55 |
| | Uzakdoğu | 5 | 9,43 |
| | Türki Cumhuriyetler | 13 | 24,53 |
| Diğer | 17 | 32,08 | |

Firmaların satış yaptıkları yurtdışı pazarlar incelenmiştir. Çizelge 4.6'da listelendiği gibi %32 ile diğer seçeneği işaretlenmiştir. Bu bölgeden sonra %24 oran ile Türki Cumhuriyetler en çok satış yapılan pazarlardır. Bu bölgeye yakın olan Ortadoğu ülkesine satış oranının az olması ilginç bulunmuştur. Bu bağlamda 'Diğer'

seçeneğinin yüksek ve Ortadoğu ülkesinin düşük olması katılımcıların Irak gibi komşu ülkelere yapılan ihracatı coğrafik olarak Ortadoğu kapsamında düşünmemiş olabileme ihtimali olabilir.

Firmaların hammadde ithal etme durumları sorulmuştur. Çizelge 4.7’de listelenen cevaplara göre katılımcıların %91 gibi yüksek bir oranı hammadde ithalatı yapmadıklarını söylemişlerdir. Geriye kalan %8’lik oranın nerelerden ithalat yaptıkları sorulduğunda %47 oran ile ‘diğer’ seçeneği ve %32 oran ile Türki Cumhuriyetler seçeneği seçilmiştir.

Çizelge 4.7. Firmanın ithalatı ve pazarları

| | | n | % |
|-------------------------------------|---------------------|----|-------|
| Hammadde ithalatı yapma durumu | Evet | 6 | 8,22 |
| | Hayır | 67 | 91,78 |
| Firmanızın ithalat yaptığı pazarlar | Batı Avrupa | 0 | 0,00 |
| | Doğu Avrupa | 1 | 2,50 |
| | Kuzey Amerika | 3 | 7,50 |
| | Ortadoğu | 3 | 7,50 |
| | Uzakdoğu | 1 | 2,50 |
| | Türki Cumhuriyetler | 13 | 32,50 |
| | Diğer | 19 | 47,50 |

Çizelge 4.8’de gösterildiği gibi ithalat oranları çok düşük çıkmıştır. Bu bağlamda firma sahibi katılımcıların hangi nedenlerden dolayı ithalat yapamadıkları sorulmuştur. Soruda firmanız ithalat ve ihracatta hangi sınırlayıcı faktörlerle karşılaşılıyor olarak sorulmuştur. Buna göre katılımcıların %37 gibi yüksek bir oranı ‘güven sorunu’ olarak sınırlayıcı faktör görmektedir. Vergi sorunu ve kapıda bekleme yani gümrükte bekleme sorunu sonra gelen yüksek oranlardır. Bu katılımcılara hammadde güçlüğü çekip çekmedikleri sorulduğunda ise katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%72) ‘hayır’ seçeneği tercih edilmiştir.

Hammadde temininde güçlük çekenlerin oranı düşük olmasına rağmen bu katılımcılara hammadde güçlük çekme nedenleri sorulmuştur. Çizelge 4.8’de belirtilen verilere göre ‘finansal problemler’ en yüksek oran olmuştur. Bundan sonra ise eşit oranda (%23) ile ‘hammadde eksikliği’ ve ‘depolama yetersizliği’ seçenekleri olmuştur.

Çizelge 4.8. İthalat, ihracatta ve hammadde temininde sınırlayıcı faktörler

| | | n | % |
|---|------------------------------------|----|-------|
| İthalat ve ihracatta hangi sınırlayıcı faktörlerle karşılaşılıyor | Kapıda bekleme sorunu | 10 | 18,87 |
| | Vergi sorunu | 12 | 22,64 |
| | Vize sorunu | 3 | 5,66 |
| | Rüşvet sorunu | 0 | 0,00 |
| | Güven sorunu | 20 | 37,74 |
| | Diğer | 8 | 15,09 |
| Hammadde temininde güçlük çekiyor musunuz? | Evet | 21 | 28,00 |
| | Hayır | 54 | 72,00 |
| Hammadde temininde güçlük çekme nedeni | Hammadde eksikliği | 7 | 23,33 |
| | Finansal problemler | 14 | 46,67 |
| | Depolama Yetersizliği | 7 | 23,33 |
| | İşletme kapasitesinin yetersizliği | 1 | 3,33 |
| | Diğer | 1 | 3,33 |

Bu araştırmaya katılan pamuk fabrikalarının ürünleri olan pamuğu nereden aldığı sorulmuştur. Çizelge 4.9’da gösterildiği gibi %47 ile çiftçiden direk olarak alırken geriye kalan %46 ise tüccardan aldığını ifade etmiştir. Arıca %5 gibi bir oran ise hepsinden aldığını belirtmiştir.

Çizelge 4.9. Ürünü satın alma

| | | n | % |
|---|------------------------------------|----|-------|
| Ürün nereden alınıyor | Tüccar | 53 | 46,49 |
| | Çiftçi | 54 | 47,37 |
| | TMO | 1 | 0,88 |
| | Hepsi | 6 | 5,26 |
| Pamuk satın alırken karşılaşılan sorunlar | Pamuk çeşit sayısının fazla olması | 3 | 3,90 |
| | Pamuk üretiminin dalgalı olması | 15 | 19,48 |
| | Pamuğun kirli olması | 15 | 19,48 |
| | Standardizasyon | 17 | 22,08 |
| | Nakit ödeme sıkıntıları | 27 | 35,06 |

Katılımcılara pamuk satın alırken karşılaştıkları sorunlar sorulduğunda katılımcıların %35’ i nakit ödeme sıkıntısını en büyük sorun olarak gördüğü saptanmıştır. Standardizasyon problemi ikinci en yüksek orana sahip olmuştur. Pamuk üretiminin dalgalı olması ve pamuğu kirli olması seçenekleri ise %19 eşit oranlar ile sonradan gelen seçenekler olmuştur.

Çizelge 4.10’da pamuk alımının ne zaman yapıldığı sorusuna katılımcıların %54’ü yıllık pamuk ihtiyaçlarının tamamını hasat döneminde satın aldıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.10. Hasat döneminde pamuk satın alımı

| | | n | % |
|--|--|----|-------|
| Yıllık pamuk ihtiyaçlarının ne kadarlık kısmını hasat döneminde satın alınıyor | Bir kısmını | 34 | 45,95 |
| | Tamamını | 40 | 54,05 |
| Bir kısmını satın alınmasının nedeni | Yeterli depolama imkânım olmadığından | 15 | 30,00 |
| | Finansman gücüm yeterli olmadığından | 16 | 32,00 |
| | İstedğim çeşit ve standartta ürün bulamadığım için | 11 | 22,00 |
| | Hepsi | 8 | 16,00 |

Katılımcılara ayrıca hasat döneminde yıllık pamuk ihtiyaçlarının tamamını değil de bir kısmını satın alıyorsa bunun nedenin neler olduğu sorulmuştur. Kendilerine verilen seçeneklere göre katılımcıların cevaplarının oranı Çizelge 4.10'da listelenmiştir. Buna göre katılımcıların %32'si 'Finansman gücüm yeterli olmadığından' ve buna yakın olarak %30'u ise 'Yeterli depolama imkânım olmadığından' hasat döneminde ihtiyaçları olduğu pamuğun sadece bir kısmını alıyorlar. Katılımcıların %22'si 'İstedğim çeşit ve standartta ürün bulamadığım için' ifade ederken %16 gibi bir oran ise tüm seçenekleri gerekçe olarak görmüştür.

4.4 Pamuk Depolama

Bu çalışmanın ana konusu olan lisanslı depoculuk ile ilgili gerekçe olan depolama sorusu katılımcılara sorulmuştur. 'Yeterli depolama ve finansman imkânınız olsa hasat döneminde daha fazla ürün satın almayı düşünür müsünüz' şeklindeki bir soruya Çizelge 4.11'de listelendiği gibi katılımcıların %87 gibi yüksek bir oranı 'evet' cevabını tercih etmişlerdir.

Katılımcılara 'Hasattan sonra depolanan ürünün satışa kadar geçen sürede kalitesinin korunabildiğini düşünüyor musunuz' şeklinde bir soru sorulduğunda verilen cevaplarda %63 oranında 'evet' olmuştur. Bu bağlamda firma sahiplerinin kendi depolama şartlarına güvendiği anlamına gelmektedir.

Çizelge 4.11. Hasat dönemi depolama ve kalite

| | | n | % |
|---|-------|----|-------|
| Yeterli depolama ve finansman imkânınız olsa hasat döneminde daha fazla ürün satın almayı düşünür müsünüz | Evet | 65 | 87,84 |
| | Hayır | 9 | 12,16 |
| Hasattan sonra depolanan ürünün satışa kadar geçen sürede kalitesinin korunabildiğini düşünüyor musunuz | Evet | 48 | 63,16 |
| | Hayır | 28 | 36,84 |

Katılımcıların %77,63 gibi büyük bir oranı ildeki pamuk depolama kapasitesini yetersiz bulmaktadır. Ayrıca Şanlıurfa’da depo standartlarının uygun koşullarda pamuk stoklamak için yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Çizelge 4.12. Şanlıurfa’daki pamuk depolama

| | | n | % |
|--|-------|----|-------|
| Şanlıurfa’daki pamuk depolama kapasitesi yeterli midir | Evet | 17 | 22,37 |
| | Hayır | 59 | 77,63 |
| Şanlıurfa depo standartlarının uygun şartlarda pamuk stoklamak için yeterli olduğunu düşünür müsünüz | Evet | 23 | 29,87 |
| | Hayır | 54 | 70,13 |

‘Şanlıurfa depo standartlarının uygun şartlarda pamuk stoklamak için yeterli olduğunu düşünür müsünüz’ şeklindeki soruya ise katılımcıların %70 gibi yüksek bir oranı aynı şekilde ‘hayır’ seçeneğini tercih etmişlerdir.

Bu tezin amacına bağlı olarak katılımcılara daha detaylı olarak lisanslı depoculuk ilgili sorular sorulmuştur. Bu bağlamda firma yetkililerine ‘Lisanslı depoculuk sistemini daha önce duydunuz mu’ şeklinde soru sorulduğunda cevapların %71’i ‘evet’ şeklinde olmuştur. Katılımcıların bu soruya ‘evet’ şeklinde cevap vermesi durumunda devamında şu soru sorulmuştur; ‘Duyduysanız Lisanslı Depoculuk konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz’. Bu soruya verilen cevapların oranı ise ilginç bir şekilde %72 oranında ‘hayır’ olmuştur. Bu sonuç katılımcıların lisanslı depoculuk ile ilgili bilgilerinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Aynı şekilde, katılımcıların lisanslı depolamayı duymuş olmaları durumunda detay ile ilgili bilgileri olup olmadığını anlamak için şu soru sorulmuştur; ‘Duyduysanız Lisanslı Depolara bırakılan ürün için sağlanan vergi avantajları ve

depo kira desteği hakkında yeterli bilginiz var mı' katılımcıların %85'i 'hayır' yanıtını vermişlerdir. Bu sonuçta ayrıca göstermektedir ki katılımcıların çoğunluğu lisanslı depolama ile ilgili verilen teşvikler ve avantajlar ile ilgili olarak yeterli olarak bilgilendirilmediği sonucu çıkmaktadır.

Çizelge 4.13. Lisanslı depoculuk sistemi bilgisi

| | | n | % |
|--|-------|----|-------|
| Lisanslı depoculuk sistemini daha önce duydunuz mu | Evet | 54 | 71,05 |
| | Hayır | 22 | 28,95 |
| Toplam | | 76 | 100 |
| Duyduysanız Lisanslı Depoculuk konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz | Evet | 21 | 27,63 |
| | Hayır | 55 | 72,37 |
| Toplam | | 76 | 100 |
| Duyduysanız Lisanslı Depolara bırakılan ürün için sağlanan vergi avantajları ve depo kira desteği hakkında yeterli bilginiz var mı | Evet | 11 | 14,67 |
| | Hayır | 64 | 85,33 |
| Toplam | | 75 | 100 |

Çizelgelerde (Çizelge 4.13) lisanslı depoculuğun kullanımı ve hakkındaki bilgi eksikliğinden bahsedilmiştir. Bu bağlamda firma yetkililerine 'Lisanslı depoculuğu kullanmama nedenleriniz nelerdir. (birden fazla şık işaretlenebilir' şeklinde bir soru sorulmuş ve cevaplar Çizelge 4.14'te detayı ile verilmiştir. Bu soru için seçenler incelendiğinde %26 oran ile en çok 'Ürün fiyatının düşme riski var' gibi pazarlama ile ilgili tereddütten kaynaklanan bir problem gerekçe gösterilmiştir. Daha sonra %22 gibi önemli bir oran ile 'Lisanslı depoculuğa yeterince güvenmiyorum' seçeneği tercih edilmiştir. Daha sonra Çizelge 4.13'te teyit edildiği gibi firma yetkililerin lisanslı depoculuk hakkındaki bilgi yoksunluğu bu soruda da karşımıza çıkmıştır. Katılımcılar %16 ile 'Lisanslı depoculuk hakkında yeterli bilgiye sahip değilim' seçeneğini tercih etmişlerdir. Benzer şekilde kredi faizlerinin yüksek görülmesi de yakın oranda engel olarak görülmüştür (Çizelge 4.14). Fakat bilinmelidir ki firma yetkilileri lisanslı depoculuk ile ilgili verilen kredilerden ancak %14 oranında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.13). Bu bağlamda firmalara lisanslı depoculuk ile ilgili ve bu alanda verilen krediler ile ilgili bilgi verilmesi durumunda lisanslı depoculuk kullanımı ile ilgili oluşan engellerin kısmen kalkacağı düşünülmektedir.

Çizelge 4.14. Lisanslı depoculuk sisteminin kullanımı ve etkileri

| | | n | % |
|--|---|----|-------|
| Lisanslı depoculuğu kullanmama nedenleriniz nelerdir. (birden fazla şık işaretlenebilir) | Lisanslı depoculuk hakkında yeterli bilgiye sahip değilim | 13 | 16,46 |
| | Lisanslı depoculuğa yeterince güvenmiyorum | 18 | 22,78 |
| | Verilen teşvikleri yetersiz buluyorum | 13 | 16,46 |
| | Kredi faizleri yeterince düşük değil | 14 | 17,72 |
| | Ürün fiyatının düşme riski var | 21 | 26,58 |
| | Diğer. | 0 | 0,00 |
| Şanlıurfa'da yapılan pamuk lisanslı depo projesi pamuk piyasasını nasıl etkiler | Olumlu | 67 | 88,16 |
| | Olumsuz | 9 | 11,84 |

Son olarak katılımcılara pamuk piyasasının ve lisanslı depoculuk ilgisi ile ilgili olarak şu soru sorulmuştur; 'Şanlıurfa'da yapılan pamuk lisanslı depo projesi pamuk piyasasını nasıl etkiler'. Bu soruya firma yetkililerin %88 gibi büyük bir çoğunluğu 'olumlu' olarak cevap vermiştir. Bu sonuçta firma yetkililerin ticari olarak lisanslı depoculuğa önem verdikleri ve faydalı olacağını düşündükleri ortaya çıkarmaktadır. Fakat diğer yeterli ve gerekli bilgiye sahip olmamalarının onların lisanslı depoculuğa geçmelerinin önündeki en büyük engel olduğu ortaya çıkmıştır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı Şanlıurfa İli lisanslı pamuk depoculuğunda talep tahmini ve Şanlıurfa İline olan etkilerini incelemektir. Bu amaç kapsamında Şanlıurfa İlinde pamuk alanında iş yapan bazı firmaların temsilcileri ile anket yolu ile görüşleri alınmıştır. Bu araştırma kapsamında 77 firma temsilcisi ile anket gerçekleştirilmiştir. Ankette elde edilen sonuçların betimsel analizleri bu araştırmanın bir önceki bölümünde detaylı bir şekilde yansıtılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde ise elde edilen bulguların yorumlanması ve sonuçlandırılması yapılmıştır. Daha sonra tartışma ve öneriler bu sonuçlar bağlamında düzenlenmiştir.

Yapılan ankete göre bu araştırmaya katılan firmaların %36 gibi büyük çoğunluğunun 15 yıl ve üstü zamandan beri faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu orandan sonra %26 ile 3-6 arası yıl ve daha sonra %14 ile 1-3 yıl ve 10-15 yıl faaliyet gösteren firmalar olduğu anlaşılmaktadır. Firmaların %80'i limited şirket olarak kayıtlı bulunmaktadır. %11'i ise anonim olarak kayıtlı bulunmaktadır. Araştırmaya katılan firmaların %85'ten fazlası çırçır ve geri kalan %14'ü ise iplik üretimi alanında faaliyet göstermektedir.

Katılımcıların bağlı buldukları mesleki kuruluşlar bağlamında farklı sonuçlar çıkmıştır. Buna göre %47 oranında katılımcının mesleki kuruluşlara üye oldukları belirtilmiştir. Dernekler ve diğer tercihler seçeneği eşit oranda (%25) sonra gelmektedir. Sendikalar tercihi ise en son olarak sadece %1 oranında kalmıştır. Firmaların %69'u kendi imkânlarını kullanmakta ve %25'i ise kredi kullanmaktadır.

Firmaların %31'i ilgili yasa ve yönetmelikleri meslek kuruluşlardan temin etmekte %22'si hem internetten hem de kendi çevresinden öğrendiğini ifade etmişlerdir. Firmalarının üretimde kullandığı kalite belirleme standartları incelendiğinde kendi standartları ve Türk Standardı (TSE) %32,63 oranda en yüksek tercih ile seçilmiştir. Örnek ürün tercihi de ilginç bir şekilde %26 ile üçüncü sırada listelenmiştir. Yabancı ülke standartlarının %5 ile düşük seviyede olması bu

firmaların uluslararası firma olma kriteri açısından eksikleri olduğunu göstermektedir.

Firmaların en çok satış yaptığı yerler kendi bölgesi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi içi ve daha sonra yakın bölge olan Akdeniz Bölgesi %26 ile ikinci en çok satış yapılan bölge olduğu ortaya çıkmıştır. Yurtdışı satış olarak ise %32 ile 'diğer' ülkeler ve %24 oran ile Türki Cumhuriyetler en çok satış yapılan pazarlardır. Firmaların %91 gibi yüksek bir oranı hammadde ithalatı yapmadıklarını söylemişlerdir. Hammadde güçlük çekme nedenleri olarak ise 'Finansal problemler' en yüksek oran olmuştur. Firmaların %47'sipamuğu çiftçiden doğrudan alırken geriye kalan %46 ise tüccardan aldığı anlaşılmıştır.

Katılımcıların %71'inin lisanslı depoculuğu duyduğu fakat %72'sinin ise lisanslı depoculuk hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde firma yetkililerinden %85 gibi büyük bir çoğunluğunun lisanslı depoculuk konusunda sunulan vergi avantajlarından haberdar olmadığı anlaşılmıştır. Firmaların Lisanslı depoculuğu kullanmama nedenleri incelendiğinde %26 oranında 'Ürün fiyatının düşme riski var' gibi pazarlama ile ilgili tereddütler ve %22 'Lisanslı depoculuğa yeterince güvenmiyorum' gibi güvensizlikler seçilmiştir. Benzer şekilde kredi faizlerinin yüksek görülmesi de yakın oranda engel olarak görülmüştür. Bu bağlamda firmalara lisanslı depoculuk ile ilgili ve bu alanda verilen krediler ile ilgili bilgi verilmesi durumunda lisanslı depoculuk kullanımı ile ilgili oluşan engellerin kısmen kalkacağı düşünülmektedir. 'Şanlıurfa'da yapılan pamuk lisanslı depo projesi pamuk piyasasını nasıl etkiler' şeklinde sorulan bir soruya firma yetkililerinden %88'i 'olumlu' bakmaktadır. Bu sonuçta firma yetkililerin ticari olarak lisanslı depoculuğa önem verdikleri ve faydalı olacağını düşündükleri ortaya çıkarmaktadır. Fakat diğer yeterli ve gerekli bilgiye sahip olmamalarının onların lisanslı depoculuğa geçmelerinin önündeki en büyük engel olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçlar bağlamında geniş çıkarımlar yapılabilir. Araştırmanın bu kapsamında elde edilen sonuçların öneriye dönüşmesi yapılacaktır. Türkiye bir tarım ülkesidir. Avrupa Birliği ve gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizdeki ürün

piyasalarının daha sağlam ve dinamik olabilmesi için üretimden tüketime varan her noktada birbirlerini destekleyen ve tamamlayan çağdaş kurumların kurulması gerekmektedir. Bu noktada, lisanslı depoculuk sistemi, tarım ürünlerinin ticaretini kolaylaştıran, ürün pazarını ve ürün piyasalarını geliştiren ve ürün fiyatlandırma istikrarını sağlayan, üretim için gerekli olan ham maddelerin tedarik edilmesinde rol oynaması amacıyla kurulan yararlı bir alt yapıdır.

Tarımsal üretimin önemi göz önüne alınması ile tarım sektörünün gelişmesinde ve tarımsal piyasaların düzenlenmesinde yapılacak çeşitli çalışmaların Türkiye ekonomisine büyük fayda sağlaması beklenmektedir. Lisanslı depoculuk ürün kalitesini, üreticiyi, sanayiciyi ve tüccarı koruyan bir sistemdir. Bu sistemin hayata geçmesi pek çok alanlarda yarar sağlayacaktır. Lisanslı depoculuk gibi büyük ölçekli yatırımlarda mevcut durum detaylı olarak değerlendirilmesi gerçekleştirilmelidir. Yapılan araştırmada lisanslı depoculuğun faydaları ve avantajları ele alınmış olmakla birlikte riskleri de aşağıda incelenmiştir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2015:79):

- Lisanslı depoların dolu olma oranı, yatırımdaki karlılık durumunun en büyük etkenlerinden biridir. Bu durumdan dolayı tahıl üretim miktarlarının çevresel koşullardan etkilenmesi en büyük riskin oluşmasına neden olmaktadır.
- Lisanslı depoculukta yatırım için yeterli ve güçlü bir sermaye birikimine ihtiyaç vardır. Bu durum lisanslı depoculuğa olan ilginin azalmasına neden olur.
- Mudilerin ürünlerini lisanslı depodan çekebilmeleri riskin oluşmasına neden olmaktadır.
- Lisanslı depoculukla ilgili üreticilerin ve sektör temsilcilerinin bilgileri yetersizse işletme bakımından risk oluşturmaktadır. Bölgede yer alan üreticinin, tüccarın, sanayicinin ve diğer paydaşların lisanslı depoculuk ile ilgili bilgilendirilmesi lisanslı depoculuğa karşı talebin artmasını sağlayacaktır.
- Mudiler için belirlenmiş olan depo kiralama ücretlerini kabul etmeleri, zaman alacağından dolayı risk oluşturmaktadır.

Lisanslı depoculuğun Türkiye’de doğru bir şekilde uygulanması için depoculuğun yapılacağı bölgelerde ürünlere yönelik ihtisas borsaları kurulmalıdır. Bu durum profesyonelleşme açısından büyük önem taşımaktadır. Gerekli ihtisas borsaları kurulduktan sonra, bölge içerisinde ticaret borsaları, üretici örgütleri ve diğer paydaşlar bir arada ortak kararlar alarak uygulamalar yapılmalıdır. Ürünlerin alımında ya da satımında düzenlenen ürün senetleri ikincil piyasanın meydana gelmesi adına ürün ihtisas borsaları önemli bir unsur olmaktadır. Ürün ihtisas borsalarının oluşmasını Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği sağlamaktadır.

Üreticinin, ürünlerini depoya getirmesiyle birlikte depo işletmecisi, ürünleri laboratuvarında analiz etmektedir. Sonuçlara göre ürünler standartlara uyuyorsa depo işletmecisi tarafından ürünler teslim alınır. Üreticilere ürünlerin özellikleri hakkında ve laboratuvar sonuçlarının bulunduğu ürün senetleri düzenlenmektedir. Üretici ürünlerini teslim ettikten sonra ürünlerin fiyat oluşumlarını inceler, istedikleri zaman açık artırımla ticaret borsasında satışını gerçekleştirir. İşlemlerin düzgün bir şekilde ilerleyebilmesi için iletişim alt yapılarının oluşturulması gerekmektedir.

Firmaların ve üreticilerin lisanslı depoculuk hakkında bilgilendirilmesi için çeşitli eğitimler düzenlenip, basılı materyaller kullanılabilir. Teknolojilerin günlük yaşamdaki yeri, toplumsal yaşamın her alanında bilgiye başvurma, bilgilenme açısından son derece anlamlıdır.

Elektronik ortam geliştirilerek tarım ürünlerinin ticaretie-ürün senetleri ile birlikte ürünlerin taşınmasına gerek kalmadan yurtiçi ve yurtdışı piyasalarından daha kolay şekilde alım-satım işlemleri sağlanabilir. Teknik ve yasal mevzuatların oturtulmasıyla beraber bireysel ve kurumsal yatırımcılar için alternatif yatırımlar zamanla yerini alabilecektir.

KAYNAKÇA

- ARTAR, Y., 2015. Çiftçiye müjde!. Tarsus Gündem Gazetesi. <http://tarsusgundemgazetesi.com/tarsuslu-ciftcilere-mujde-9-adet-motopomp-faaliyet-sokuldu.html>, Erişim tarihi 23 Şubat 2019.
- BÖĞREKÇİ, İ., 2014. Aydın ili stratejik tarım ürünlerinde Lisanslı depoculuk ihtiyacının tespiti Projesi sonuç raporu. T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı, 2013 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı, Mayıs, s.32.
- CARTER, M. and WATERS, E., 2004. Rethinking Rural Finance: A Synthesis of The Paving the Way Forward For Rural Finance Conference. CollaborativeResearchSupport Program, University of Wisconsin Madison, Washington DC-United States of America 345-355.
- COULTER, J. and ONUMAH, G., 2002. Role Of WarehouseReceiptSystems İn EnhancedCommodity Marketing andRuralLivelihoods İn Africa. FoodPolicy, 27: 319-337.
- DOKUZLU, S., 2014. Tarım ürünler lisanslı depoculuk araştırması ve öz fizibilite çalışması. Kahramanmaraş: T.C. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.
- FABER, N., KOSTER, B.M.,and VELDE De V., 2002. Linking Warehouse Complexity to Warehouse Planning and Control Structure. IndustrialJournal of Physical Distribution & Logistics Management, 32 (5): 381-395.
- HEKİMOĞLU, B. ve ALTINDEĞER, M., 2006. Tarım ürünleri lisanslı depoculuk sistemi ve etkileri. http://samsun.tarim.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/tarim_urunleri_lisansli_depoculuk_sistemi_ve_etkileri.pdf
- İCAC, 2016. www.icac.org/cotton_info/publications/updates/2016/English/ectm8-16.pdf. Erişim tarihi 2 Şubat 2019.
- İLTER Y.B., 2015. Ürün Senedinin Tarım Sektörünün Finansmanındaki Rolü. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İPEKYOLU KALKINMA AJANSI, 2015. Hububat lisanslı depoculuk işletmesi. Fizibilite Raporu, Eylül, Gaziantep: s.79.
- KARABAŞ, S. ve GÜRLER, A. Z. 2010. Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5 (1): 196-210.
- KESKİNKILIÇ, K., 2014. Türkiye pamuk durumundaki gelişmeler. Pamuk Raporu, Temmuz 2014, 1-13.
- MEMİŞ, s. KESKİN, H.D., 2015. Tarımsal mamullerde lisanslı depoculuk sisteminin rolü. Yönetim ve Ekonomi, 22(2): 619-633.
- MIZRAK, G., 2012. Ürün ihtisas borsacılığı sisteminde lisanslı depoculuğun rolü. [http://www.ordutb.org.tr/admin/dosya/lisansli_depoculuk_\(gurbuzmizrak\).pdf](http://www.ordutb.org.tr/admin/dosya/lisansli_depoculuk_(gurbuzmizrak).pdf), Erişim tarihi 1 Aralık 2019.
- NİYAZ, Ö.C, KESKİN, B. SAVRAN, K. TOSUN, D. ve DEMİRBAŞ, N., 2012. Türkiye’de lisanslı depoculuk sisteminin fındık sektörü açısından değerlendirilmesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 4(1): 5-18.
- Resmî Gazete, Tarihi: 12.04.2013. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.17275&MevzuatIli ski=0&sourceXmlSearch=Pamuk%20Lisansli%C4%B1%20Depo%20Tebli%C4%9Fi>, Erişim tarihi 12 Ocak 2019.

- SAYIŞTAY, 2011. Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO) 2011 Yılı Raporu, <http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kit/44Tmo2011.pdf>, s.1.
- SEZAL, L., 2017. Türkiye’de lisanslı depoculuk sistemi ve sağlanan devlet teşvikleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 10(52): 1147-1155.
- ŞAKAR, N., 2012. Türkiye’de lisanslı depoculuk sisteminin vergi harcaması yöntemiyle yaygınlaştırılması. Ekonomik Forum Dergisi, 20-27.
- TİCARET BAKANLIĞI, 2017. Elektronik Kayıt Kuralları, Erişim tarihi 12 Ocak 2019.
- TİCARET BAKANLIĞI, 2017. Lisanslı depoculuk temel istatistik verileri, Erişim tarihi 12 Ocak 2019.
- TİCARET BAKANLIĞI, 2015. Lisanslı Depoculuk ve Ürün İhtisas Borsacılığı, 1 Erişim tarihi 12 Ocak 2019.
- TMO, 2012. TMO Genel Müdürlüğü’nün Umumi Mağazacılık Faaliyetleri ve Makbuz Senedi Karşılığı Kredi. 1993 – 2011, Mali İşler İdaresi Başkanlığı, Ankara: s.3.
- ULAŞ, D., 2007. EU Market Access: The Way of Licensed Warehousing System for Turkish Food Producers And Exporters. Bologna: Italy, Poster PaperpreparedFor Presentation At The 105th EAAE Seminar: International Marketing and International Trade of QualityFoodProducts, 707-715.
- URAS, G., 2006. Lisanslı Depolar. Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/lisanslidepocular/gungoruras/ekonomi/yazardetayarsiv/21.08.2006/168628/default.htm>, (12.02.2019).
- ÜNVER, Ç. T. ve GÖRECEK, U., 2012. Türkiye’de Tarımsal Ürün Borsalarının Analizi. (Yayınlanmamış Lisans Projesi) Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- ÜZÜMOĞLU, S.S. 2008. Tarımsal Ürün Borsaları ve Vadeli İşlemler.). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 121s.
- YEMİŞÇİ, T., 2004. Türkiye’de tarımsal ürün pazarlanmasında yeniden yapılanma: Ürün ihtisas borsaları ve vadeli işlem borsaları. İzmir: İzmir Ticaret Borsası Raporu, 1-23.
- YÜCEL, İ., 2011. Tarımsal ürün piyasalarının geliştirilmesi projesi, lisanslı depoculuk ve ürün ihtisas borsacılığı sistemi. T.C. Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü, Ankara: s.2.
- ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI, 2018. Pamuk Raporu-2018. Ziraat Mühendisleri Odası, www.zmo.org.tr, Erişim tarihi 12 Nisan 2019.

EK

Ek-1: Mevzuatlar

- 12.01.2009 tarihli ve 2009/14592 sayılı 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü Maddesinde Yer Alan Tevkifat Nispetleri Hakkında Karar
- 16.06.2012 tarih ve 2012/3241 sayılı Hububat Ürünü Alımı ve Satımı Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar
- 16.07.2009 tarih ve 2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar
- 16.10.2014 tarih ve 2014/6849 sayılı Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri
- 19.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar
- 3065 sayılı KDV Kanunu (02.11.1984 tarih ve 18563 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- 5174 sayılı Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu (01.6.2004 tarih, 25479 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (03.07.2009 tarih ve 27277 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- 6527 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (01.03.2014 tarih ve 28928 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği (12.04.2013 tarih ve 28616 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Halinde Kira Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Karar
- Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği (21.02.2005 tarih, 26030 sayılı T.C. Resmî Gazete).
- Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik (08/10/2005 tarih ve 25960 sayılı T.C. Resmî Gazete).

Ek-2: Uygulanan Anket

ANKET FORMU

Ayşe ÇADIRCI KANDEMİR
Genel Sekreter Yardımcısı
Akreditasyon Sorumlusu

1- Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz.

| KİŞİSEL BİLGİLER | | | | | | |
|-------------------|---------------------|-------------------|-----------------|-----------------------|-------------------|--|
| Cinsiyetiniz | Erkek () | Kadın () | | | | |
| Yaşınız | 18-24 () | 25-31 () | 32-38 () | 39-45 () | 46 ve Üstü () | |
| Öğrenim Durumunuz | Lise () | Yüksekokul () | Fakülte () | Yük. Lisans () | Doktora () | |
| Pozisyonunuz | Firma Sahibi () | Müdür () | Muhasebe () | Satın Alma () | Diğer () | |
| İşletme Yılı | 1-3 () | 3-6 () | 7-10 () | 10-15 () | 15 ve Üstü () | |

2- Firmanızın hukuki statüsü nedir?

- Limited ()
Anonim ()
Kollektif ()
Şahıs ()
Diğer ()

3- Firmanın kuruluşu sırasında kuruluş sermayesi dışında kullandığı finans kaynakları nelerdir?

- Kredi ()
Teşvik ()
Hibe ()
Kendi İmkanları ()

4- Firmanızın faaliyet alanı?

- Dokuma ()
İplik ()
Çırçır ()

5- Bu sektörü tercih nedeniniz?

- Yurtdışı Deneyimi ()
Mesleki Eğitim ()
Aile Mesleği ()
Sektörün Bölgedeki Gelişme Potansiyeli ()
Hammadde Temin İmkânı ()

6- Firmanızın üyesi olduğu kurumlar nelerdir?

- Sendikalar
Dernekler
Mesleki Kuruluşlar
Diğer

7- Firmanızın kurulu olduğu arazi alanı?

- İdari Bina (M²)
Depo (M²)
İşletme (M²)
Araç Otoparkı (M²)
Diğer (M²)

8- Firmanızın ürünlerini pazarlamada uyguladığı yöntem?

- İşletmelerle birebir görüşerek ()
Komisyoncu / Ajan aracılığıyla ()
Kooperatif/Birlikler aracılığıyla ()
Devlet kurumları aracılığıyla ()

9- Firmanızın üretimde kullandığı kalite belirleme standartları?

- Türk Standardı (TSE) ()
Yabancı Ülke Standardı ()
Firmanın belirlediği standart ()
Örnek Ürün ()
Diğer.....

10- Firmanın satış yaptığı yurtiçi pazarlar?

- Ege ()
Marmara ()
Akdeniz ()
Güneydoğu ()

11- Firmanın ihracat yaptığı pazarlar?

- Batı Avrupa ()
Doğu Avrupa ()
Kuzey Amerika ()
Ortadoğu ()
Uzakdoğu ()
Türki Cumhuriyetler ()
Diğer.....

12- Firmanızla ilgili yasa ve yönetmelikleri hangi kaynaklardan temin ediyorsunuz?

- Meslek kuruluşlarından ()
Diğer devlet kuruluşlarından ()
Basından ()

İnternette ()
Kendi çevrenizden ()
Diğer.....

13- Firmanız hammadde ithalatı yapıyor mu?

Evet () Miktar (TON) Bedeli(\$)
Hayır ()

14- Firmanızın ithalat yaptığı pazarlar?

Batı Avrupa ()
Doğu Avrupa ()
Kuzey Amerika ()
Ortadoğu ()
Uzakdoğu ()
Türki Cumhuriyetler ()
Diğer.....

15- Firmanız ithalat ve ihracatta hangi sınırlayıcı faktörlerle karşılaşılıyor?

Kapıda bekleme sorunu ()
Vergi sorunu ()
Vize sorunu ()
Rüşvet sorunu ()
Güven sorunu ()
Diğer.....

16- Hammadde temininde güçlük çekiyor musunuz?

Evet () Hayır ()

17- Hammadde temininde güçlük çekme nedeniniz?

Hammadde eksikliği ()
Finansal problemler ()
Depolama Yetersizliği ()
İşletme kapasitesinin yetersizliği ()
Diğer.....

18- Hammadde temininde aranılan kriterler?

Kapıda bekleme sorunu ()
Vergi sorunu ()
Vize sorunu ()
Rüşvet sorunu ()
Güven sorunu ()
Diğer.....

19- Hammadde standardizasyonunda karşılaşılan güçlükler?

Kapıda bekleme sorunu ()
Vergi sorunu ()
Vize sorunu ()
Rüşvet sorunu ()
Güven sorunu ()
Diğer.....

20- Ürünü daha çok kimlerden satın alıyorsunuz?

Tüccar ()
Çiftçi ()
TMO ()
Hepsi ()

21- Yıllık pamuk ihtiyacınızın ne kadarlık kısmını hasat döneminde satın alıyorsunuz?

Bir kısmını () Tamamını ()

22- Tamamını değil de bir kısmını satın alıyorsanız neden?

Yeterli depolama imkânım olmadığından ()
Finansman gücüm yeterli olmadığından ()
İstediğim çeşit ve standartta ürün bulamadığım için ()
Hepsi ()

23- Yeterli depolama ve finansman imkânınız olsa hasat döneminde daha fazla ürün satın almayı düşünür müsünüz?

Evet () Hayır ()

24- Hasattan sonra depolanan ürünün satışa kadar geçen sürede kalitesinin korunabildiğini düşünüyor musunuz?

Evet () Hayır ()

25- Şanlıurfa depo standartlarının uygun şartlarda pamuk stoklamak için yeterli olduğunu düşünüyor müsünüz?

Evet () Hayır ()

26- Sizce Şanlıurfa'daki pamuk depolama kapasitesi yeterli midir?

Evet () Hayır ()

27- Lisanslı depoculuk sistemini daha önce duydunuz mu?

Evet () Hayır ()

28- Duyduysanız Lisanslı Depoculuk konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Evet () Hayır ()

29- Duyduysanız Lisanslı Depolara bırakılan ürün için sağlanan vergi avantajları ve depo kira desteği hakkında yeterli bilginiz var mı?

Evet () Hayır ()

30- Şanlıurfa'da yapılan pamuk lisanslı depo projesi pamuk piyasasını nasıl etkiler?

Olumlu () Olumsuz ()

